

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Kort Udsigt over
det höiere Skolevæsen i Sverrig,

med Önske om et nöiere Samqvem
mellem de tre Rigers Skoler.

Indbydelsesskrift

til

den aarlige Hovedexamen

i Borgerdydskolen paa Christianshavn,

fra 17de til 20de Juli 1848,

udgivet tilligemed Skoleefterretninger

af

Mag. M. Hammerich,

Skolens Forstander.

KJÖBENHAVN.

Trykt i Louis Klein's Bogtrykkeri.

Kort Udsigt over det höiere Skolevæsen i Sverrig.

Det har længe været mit Önske at blive bekendt med det svenske Underviisningsvæsen, der er saa forskjelligt fra det danske og norske og dog saa beslægtet dermed, at det nöie Samqvem, som Sprogenes Eenhed tilsteder, vilde være ligesaa naturligt, som det gjensidig kunde blive frugtbart. I Tidens Begivenheder har jeg seet en Opfordring til, efter selv at have vundet et foreløbigt Overblik (skjönt uden Autopsi), snarest mulig at afhjælpe Savnet af en kort Udsigt, der kunde vække Opmærksomhed for Bevægelserne i det svenske Skolevæsen og idetmindste lette Forstaaelsen af hvad der herom skrives for svenske Læsere. Den Leilighed, som Udgivelsen af Aarets Skoleprogram tilbyder, kunde jeg ikke lade gaae forbi. Men at der saaledes er skyndet paa udenfra, finder jeg al Grund til forud at bemærke.

I denne som i andre Retninger er det ikke blot paa Slægtskabs Vegne at det lönner sig for os at forfølge Udviklingen og iagttage Tilstanden i Sverrig. „I fordums Dage var Underviisningens Fremme en Gjenstand for særdeles Opmærksomhed, og Sverrigs

ærefulde Fortidsminder ere paa det nøieste knyttede til de Bestræbelser for Oplysningens Udbredelse, som skyldes Gustav Vasa, Carl den 9de og Gustav Adolph. Johan den 3die gav Aaret 1574 den Forordning, at enhver Adelsmand, som ikke var forfaren i boglige Kunster, skulde miste sit Adelskab; Carl den 11te forordnede 1684, at enhver af hans Undersaatter skulde kunne læse, hvorfor det paalaae Præsten at prøve hans Religionskundskab, inden han blev stedet til den hellige Nadvere. Af disse to Forordninger synes den førstnævnte at have lagt Grunden til, at Adelen kom i saa høi Anseelse i det 16de og 17de Aarhundrede, og den anden til, at den svenske Almue er bleven regnet blandt de meest religiøse og kundskabsrige Folkeklasser i Europa. I senere Tid have andre Nationer vundet Forspring^{*)}. Imidlertid har det svenske Underviisningsvæsen altid bevaret et eiendommeligt Præg, og især i de sidste 25 Aar har det hverken manglet Liv eller Udvikling.

De, som ønske at kjende de forberedende Bevægelser, som toge deres Begyndelse i Midten af forrige Aarhundrede, ville finde en sammentrængt Fremstilling heraf i en Afhandling af Geijer om „Läroverksfrågan“^{**}). Hvad man den Tid forlangte af Skoler og Høiskoler var, at de skulde lade sig forandre til Seminarier for praktiske Embedsmænd. „Den Krisis, hvori Underviisningsvæsenet dengang befandt sig, er paa den ene Side at udlede fra den bestandig föleligere Ulempe ved Læreanstalternes

^{*)} Forsell, Statistik öfv. Sverige. 4de Uppl.

^{**}) Geijers Litteraturlblad f. Juni 1838. S. 112 ff.

meest paa Geistlighedens Dannelse heregnede gamle Indretning, en Ulempe, der blev mere og mere kjendelig, altsom med de store Anliggender ogsaa den store Aand til at behandle dem, som før havde afhjulpet den samme Ulempe, nu lidt efter lidt var forsvunden. Paa den anden Side, da Sverrig med formindskede Indkomster ikke havde forandret sin Levemaade, havde Brydningen tillige sin Grund i Statslegemets allerede indtraadte Overmættelse med Embeder, hvorved Embedsstillingerne istedenfor at være Organer begyndte at ansee sig for Öiemed, og derfor hellere end gjerne havde forvandlet det offentlige Underviisningsvæsen til et Slags forberedende Laugslade, hvor der idetmindste burde gjøres Svendestykke." Imod denne Datidens Retning skete der Indsigelser paa Videnskabens Vegne; Oprettelsen af en særegen Militærskole og Indførelsen af en Civil-examen ved Universitetet blev sat igjennem, men i det Hele taget beholdt Læreanstalterne deres gamle Indretning. Med dette Aarhundredes Begyndelse blev man endelig opmærksom paa Savnet af en höiere Skoledannelse for den egentlige Borgerstand. Striden, der endnu ikke er bilagt, kom nu til at dreie sig om den lærde Skoles og Realskolens Sammenmeltning eller indbyrdes Afsondring. De nærmeste Hovedspørgsmaal, om de classiske Studiers Værd, om Fagenes rette Maal og Fordeling, om de tjenligste Underviisningsmaader, bleve dragne ind i Striden; der blev forordnet periodiske Revisioner over Skolevæsenets Tilstand, og paa Andragende fra Rigets Stænder blev der i 1825 nedsat en Underviisnings-Comitee af 24 ansete Embedsmænd og

Lærde (Geijer, Tegnér, Berzelius, Agardh o. Fl.). Denne afgav i 1828 en indholdsrig Betænkning over det svenske Underviisningsvæsens Tilstand og Tarv og foranledigede blandt Andet Oprettelsen af en lærd og Real-Skole (Nya Elementarskolan i Stockholm) efter et nyt System, hvis videre Brugbarhed her skulde prøves. Comiteens Betænkning, hvori de meest modsatte Anskuelser og Fordringer træde op imod hverandre, er tilligemed et mindre Skrift af Geijer udførlig anmeldt af vor afdøde Prof. v. Schmidten i 4de Bind af Maanedsskrift for Litteratur, hvortil jeg her maa henvise.

Revisionsberetninger ere afgivne 1824, 1832 og 1843. Denne sidste „*Berättelse af Revisionen öfver Rikets Elementar-Läroverk, i underd. afg. d. 13de Decbr. 1843*” (Stockh. 1844, c. 400 Qvartsider), maa betragtes som det vigtigste Actstykke til Kundskab om det höiere Skolevæsens nuværende Forfatning. En saadan Revision er nemlig sammensat af Cultusministeren, en af Kongen udnævnt Revisionssecretair (i 1843 Tegnér), en Professor, som skifteviis et af Universiteterne har at vælge, fire Rectorer eller Gymnasielectorer, som Lærerstanden vælger, og de Biskopper (Skolernes Foresatte), der selv ønske at tiltræde; den modtager Indberetninger og Forslag fra alle vedkommende Lærestalter. Sidste Revisionsberetning indeholder først (S. 1—64) en Oversigt over Til- og Afgang ved Skolerne, de forekomende Afvigelser fra Loven, nye Foranstaltninger, Metoder, Underviisningsmidler o. d., dernæst (S. 64—202) Revisionens egne motiverede Forslag til Forandringer i Skoleloven, fremdeles (Bilag A—R)

en Række statistiske Tabeller, Læreplaner, Lister over Skolebøger m. m. og tilsidst (Bil. S., S. 126) syv tildeels meget udførlige Reservationer af dens enkelte Medlemmer.

Begrebet „*Elementar-Läroverk*” svarer omtrent til hvad vi kalde høiere Skolevæsen. Det begrænses paa den ene Side af de saakaldte „*Folk-skolor*” (Almueskoler), paa den anden af Universiteterne og „*Tillämpnings*”-Skolerne (de mere praktiske Fagskoler for Krigsvæsen, Bjergværk, Landbrug o. d.). Under *Elementar-Läroverket* høre navnlig „*Apologist-skolor*”, d. e. Real- og Borger-skoler, og „*Lärdoms-skolor*” samt Gymnasier, d. e. den nedre og övre Deel af fuldstændige lærde Skoler (en *Lärdomskole* i snevrere Forstand kan altsaa sammenlignes med vore fordums *Middel-skoler*). *Kathedralskolerne*, som kun findes i Upsala og Lund, forbinde i sig *Lärdomsskole* og *Gymnasium*; og svare altsaa nærmest til vore udvidede lærde Skoler; den Nye *Elementarskole* i Stockholm virker paa eengang som *Apologistkole* og som *Lärdoms- og Gymnasialscole*.

I lang Tid have de svenske *Latinskoler*, ligesom de engelske, holdt sig temmelig strængt til gamle Sprog og Theologi som den lærde *Dannelses Grundlag*, efter den Plan, som med *Sagkundskab* er udført i *Dronning Christinas Skolelov* af 1649. „*Geographien*”, siger Geijer, „lærte Svenskerne sig i den Tid paa deres *Marscher*, og *Historie* vare de

ved at gjøre selv." Derimod blev Latin behandlet næsten som levende Sprog og var allerede et Hovedfag i nederste Classe, hvor der endnu ikke brugtes nogen Grammatik. Denne Simpeltid i Skolens Læreplan stemmer overeens med Anvendelsen af den endnu ikke afskaffede „Classelæsning", hvorefter enhver Lærer havde sin Classe at undervise i alt det, den skulde lære. En Lærdomsskole var deelt i 4 Classer, med aarlig Oprykning for de Disciple, der fandtes modue. Fra Lærdomsskolerne skete der Opflytning til Stifts-Gymnasiet, hvor Underviisning og Disciplin havde et academisk Tilsnit, tildeels en Følge af, at mange af Disciplene vare gamle Karle, som lode sig rage tre Gange om Ugen eller endog havde Kone og Börn, naar ikke Gymnasiet udtrykkelig afviste gifte Elever. Her var Underviisningen (ligeledes i 4 Classer) fordeelt fagviis imellem Theologus Primus, Th. Secundus, Logicus et Physicus, Eloquentiæ Lector, Historicus et Poëta, Græcus og Mathematicus samt to Adjuncter, der skulde rette skriftlige Arbejder og vicariere under Lectorernes Forfald. For Ikke-studerende havde Lærdomsskolerne som Anhang en Apologistklasse (egl. Regneklasse?), hvis Læregjenstande vare Religion, Skrivning og Regning. Ved at sammenligne Geijers Uddrag af Dronning Christinas Skolelov *) med de Angivelser, der findes i Molbechs „Breve fra Sverrig i Aaret 1812" (I. S. 115 ff.) angaaende Skolevæsenets daværende Indretning, vil man overbevise sig om de svenske Skolers conservative Holdning. Endnu kan

*) Geijers Litteraturbl. I. S. 100 ff

man gjenkjende alle Grundtræk i deres Organisation. Kun have i Sverrig, som overalt i Europa, de nyere Bevægelser ført til en Forøgelse af Lærefagenes Antal, hvilket ikke kunde blive uden Indflydelse paa Underviisningsmaaden. Og medens de lavere Folkeskoler ere forbedrede og Specialskoler oprettede for forskjellige Kunster og Næringsgrene, have, som ovenfor antydet, Apologistskolerne begyndt at udvikle sig til et Slags lærde Borgerskoler, hvad enten de bestaae særskilt eller ere knyttede til en Latin-skole under samme Rector og for en Deel med fælleds Underviisning.

Den seneste Revisionsberetning forudsætter, saavidt jeg kan skjønne, at der i det offentlig Elementar-läroverk 1843 fandtes ialt 72 særskilte Skoler, nemlig: Kathedralskolerne i Lund og Upsala, den Nye Elementarskole i Stockholm, 12 Gymnasier, eet i hvert Stift (dog intet i Lund Stift, men i Stockholm Stad eet) og 57 (?) Lærdoms- og Apologistskoler. De private (*enskilda*) Skoler regnes ikke med. I Foraaret 1843 undervistes i hine ialt 5917 Disciple*), nemlig i Gymnasier 599, i de to Kathedralskoler 440, i den Nye Elementarskole 100, i Lærdomsskoler 2753, i Apologistskoler 2025. Siden næstforrige Revision 1832 var i det Hele taget Disciplenes Antal steget, i Lærdomsskolerne med 245, i Apologistskolerne endog med 614, hvorimod Antallet i de tolv Gymnasier var aftaget med 95 eller i Gjen-

*) Disciplenes Antal forholdt sig til Indbyggernes i Stockholm som 1 : 81, i Wisby Stift som 1 : 261, i Lund Stift som 1 : 760, i Götheborg Stift som 1 : 1130, over hele Riget som 1 : 527.

nemsnit med 9 om Aaret. „Som Hovedgrund hertil,” hedder det i Beretningen, „tager Revisionen ikke „i Betænkning at regne den hos mangan Yngling „eller snarere hans Væрге forudfattede Mening og „Overbeviisning, at en hastigere Aflæggen af de „forordnede Universitetsexaminer og en tidligere Ind- „træden i det Offentliges Tjeneste er det Maal, der „burde tilsigtes og hvorefter Underviisningen lige „fra først af burde indrettes. Men herpaa er ikke „den Underviisning beregnet, som meddeles ved „Gymnasierne; den fordrer længere Tid og har til „Hensigt at udvikle større Grundighed og Modenhed, „derfor kommer den sikkert ogsaa til at lades ube- „nyttet af Mange. Det fortjener tillige at bemærkes, „at Mindskningen i Discipelantal næsten udelukkende „har truffet deels de Gymnasier, der ligge nærmest „ved Universitetet, deels dem, der findes i Nabo- „lauget af en Realskole, eller hvor industrielle „Sysler og en derefter afpasset Underviisning har „gjort større Fremskridt, idetmindste i den almin- „delige Mening.” For de før nævnte i 72 Skoler fordeelte 5917 Disciple virkede 1843 af faste Lærere: 380 Videnskabs- og Sproglærere, 60 Musik og Sanglærere, 6 Tegnelerere og 17 Gymnastiklærere; Gymnastik og Tegning læres altsaa kun undtagelsesviis. Eftersom Læreanstalterne ere meer eller mindre fuldstændige, have de naturligviis flere eller færre Lærere. Normalantallet er, foruden Lærerne i Sang og Musik, Tegning, Gymnastik, ved et Gymnasium: sex Lectorer, (nemlig i Theologi, Latin, Græsk, Historie, Mathematik, Philosophi), en Gymnasii-Adjunct, en Lærer i nyere Sprog, en Lærer i

Naturkyndighed; ved en höiere Lærdomsskole (med 3 Classer foruden den överste, Rectorclassen): Rector, Conrector, tre Collegaer; ere, som oftere er Tilfældet, to Apologistklasser knyttede til Skolen, da tillige to Apologister; ved en lavere Lærdomsskole Rector og to Collegaer; ved en fritstaaende höiere Apologistskole: Rector og tre Apologister; ved en Kathedralskole (ifølge sidste Revisions Forslag): Rector, Vicerektor, fem Adjuncter, fire Collegaer i Underskolen, en Apologist og en Lærer i Naturkyndighed.

Lærerne ved Skole og Gymnasium vælges ikke af Regjeringen, der overhoved ikke umiddelbart styrer Rigets Skolevæsen, men af hvert Stifts geistlige Övrighed eller Consistorium, hvori blandt Flere Gymnasiets Lectorer ere Medlemmer. Förste Medlem er Biskoppen, der som *Ephorus* har alle Stiftets Skoler under sig, förer Tilsyn med dem gennem Visitatser og Indberetninger fra Rectorerne, bestemmer Læreplaner og Metoder, tildeels efter Indstilling fra vedkommende Collegium Gymnasticum eller Scholasticum, og i det Hele overholder og tillæmper den almindelige Skolelovs Forskrifter. Skolerne have faste Rectorer; ved Gymnasier derimod gaaer Rectorembedet med dertil hörende Emolumenter paa Omgang mellem Lectorerne, saa at der, ligesom ved et Universitet, hvert Aar er en ny Rector, en Indretning, der nu har mange Stemmer imod sig. At Stiftets Kirke- og Skolevæsen staae i nöieste Forbindelse indbyrdes, yttres sig blandt Andet i en Overflytten fra Skolens til Kirkens Kald og omvendt, som i Medför af Lönningsvilkaarene

navnlig ofte berøver Skolen gode Kræfter, der vare traadte i dens Tjeneste. Derimod er der Vanskeligheder ved at overskride Stiftsgrænsen, idet Indfødsretten er gennemført stiftviis og i Reglen*) baade de underordnede og selv de overordnede Skoleembeder ere forbeholdte Stiftets Börn, som dem der bedst kunne og ville virke for det. At denne Bestemmelse, der iövrigt vidner om en i andre Lande kun altfor vel overvunden Agtelse for Landskabs-Sædvaner og Særegenheder, ikke kan andet end hæmme det naturlige Omløb i Rigets Skolevæsen, begynder at blive den herskende Mening. Hidtil har heller ikke Programlitteraturen været beregnet paa at bringe de forskjellige Stifters Skoler i nærmere Vexelvirkning. Eenhedsmidlet maa da söges i den fælleds Overbestyrelse (Ecclesiastik-Departementet, der tillige bestyrer Kirke, Fattigvæsen og Sundhedspleie, og ikke engang har noget særskilt Bureau for Underviisningsvæsenet), i den fælleds Skolelov (*Skol-Ordning* af 16de December 1820, samt nogle mindre betydende Circulærer) og især i de för omtalte periodiske Revisioner over hele Rigets Elementar-läroverk, der foretages af Sagkyndige og i al Udförlighed bringes til offentlig Kundskab. Naar det er en almindelig Erfarings-sætning, at man ikke kan beskrive et Lands Skolevæsen efter de gjældende Skolelove, saa finder denne en særegen Anvendelse paa det svenske Skolevæsen, hvor Ephorens overveiende Indflydelse i sit

*) Herfra undtages Hovedstadens Skolekald; desuden kan en „Docent“ ved Universitetet uden Hensyn til Hjemsted söge Lectorplads, dog kun i samme Fag, hvori han er Docent.

Stift og Skolernes Besættelse med Lærere, som ere barnfødte i Stiftet, give de enkelte Skolers Egenheder en Tilsætning af Stiftsvedtægter, som vil gjøre Arbeidet meget indviklet for den, der engang udførlig vil skildre det svenske Skolevæsens Tilstand og Udvikling.

Efter gammel Skik erlægges der ingen Skolepenge, hvorimod de hidtil i det Hele knapt aflagte Lærere oppebære visse halv frivillige Afgifter under Navn af Indskrivningspenge, Terminspenge, Exter osv. I nederste Classe af en Apologist- eller Lærdomsskole optages Disciplene gjerne i en Alder af 8—9 Aar; de maae da blandt Andet kunne Luthers Katechismus udenad og skrive læselig Sammen-skrift. Apologist-skolerne ere, som sagt, under Udvikling. For Tiden findes de dels fritstaaende, dels under fælleds Bestyrelse med en Lærdoms-skole og deelte i fra 1 til 4 Classer. „Næsten overalt, hvor Apologist-skolen bestaaer af een Classe, og mange Steder, hvor den har to, staaer den baade i Lærefag og Methoder paa Trin med en Almue-skole. Og hvor den har tre Classer svarer den endnu ikke til Begrebet höiere Borgerskole*)”. Den fuldstændige Apologist-skole derimod skal i alle Fag, undtagen de gamle Sprog, føre sine Disciple saa vidt, at de kunne bestaae Universitetets Adgangs-prøve. Til de Forskjelligheder i Læreplan, som følge af et saa forskjelligt Omfang, kommer endvidere locale Særegenheder, som naaar der, enten paa Grund af Afstanden fra nærmeste Latinskole eller

*) Revis. S. 94 ff.

Befolkningens indgroede Respect for Latinen, gives Timer i dette Sprog for dem, der ønske det, eller naar der omvendt er gjort Foranstaltninger for at fritage Disciple, der ikke kunne gaae Skolen igjennem, for de nyere Sprog. — Ogsaa Lærdomsskolerne afvige indbyrdes saavel i Fagenes Antal som i det Omfang, hvori de drives. „Der findes f. Ex. saakaldte lavere Lærdomsskoler, f. Ex. i Carlshamn og Carlskrona, hvor der læses Dogmatik og Hebraisk, og atter „höiere” uden disse Fag;” snart læses Tydsk og Fransk, snart kun eet eller — i Henhold til Skoleloven — intet nyere Sprog; Modersmaalet begynder först i den senere Tid at blive staaende Læregjenstand og Naturhistorie er endnu langt fra noget almindeligt Fag. Ofte er den længere Afstand fra Stiftets Gymnasium en Grund til, at Lærdomsskolen udvides, da det nemlig ikke er gjort til Betingelse for at optages ved Universitetet at have gennemgaaet et Gymnasium, og i hele Lund Stift, hvor der ikke findes noget Gymnasium og Katedralskolen holder sig fuldtallig ved sin egen Opvæxt, er det en staaende Skik at dimittere umiddelbart fra Lærdomsskolerne, saavel de lavere som de höiere. For under saa mangfoldige Afvigelser at give en mere positiv Forestilling om Apologist- og Lærdomsskolernes Maal og indbyrdes Forhold, meddeler jeg nedenunder et Udtog af Revisionens Forslag til Læreplanen for en Dobbelt-skole, hvorved den søger at fyldestgjøre Tidens Fordringer uden at forlade det givne Grundlag. Man vil see, at der er beregnet 6 Aars Skolegang i 4 Classer for de studerende Disciple (som derefter have fire Aar i Gym-

nasiet), og 7 Aars Skolegang i 4 Classer for Realdisciplene (i Haab om, at de ville gaae saa vidt, som Planen foreskriver). Det Eiendommelige i Forslaget er navnlig, at der i de to nederste Classer ogsaa for Apologisterne er ansat Latin, og at de Studerende skulle lære Tydsk og Fransk. Men hertil, som overhoved til Planens Frygt for at udelukke Noget videværdigt, findes der Grund nok i Revisionens Stilling som Mægler mellem det Nye og det Gamle. — Af Kathedralskoler findes der, som sagt, kun to, nemlig i Universitetsstæderne. Deres Classeantal er beregnet paa, at de, uden at opgive Skoleformen i Underviisning og Disciplin, skulle føre lige til Universitetet; derved og ved deres nyere Organisation have disse Skoler mere tilfældes med de lærde Skoler i Danmark. Da, som før anført, en Deel af Gymnasierne ere svagt besatte (nogle med i Gjennemsnit 5 Disciple for hver Lærer^{*)}), og da Misforholdet imellem Disciplenes Alder — der findes Gymnasiaster under 12 Aar — og den halv academiske Behandling, hvorpaa de have Hævd, volder forskjellig Ulempe, er der Tale om, at der i ethvert Stift istedenfor et Gymnasium hellere burde være een eller flere Kathedralskoler, hvilke da rigtignok fik den noget mislige Opgave, i deres Mellemclasser at optage mange nye Disciple paa eengang, nemlig fra Stiftets nedre Lærdomsskoler. Revisionen giver det Bestaaende Fortrin. — Gymnasierne danne ved deres Underviisnings-Maade en Overgang fra Lærdomsskole til Universitet, hvorimod de, hvad

^{*)} Jfr. Forsell Statistik S. 326.

Stoffet angaaer, ligefrem fortsætte den forberedende humanistiske Dannelse, der er Universitetsstudiernes fælleds Forudsætning; for saa vidt svare de omtrent til de tre överste Classer i vore udvidede Skoler. Efterat der i de senere Aar er forordnet Underviisning i Tydsk og Fransk samt Naturvidenskaber som staaende Fag, er der ved enkelte Gymnasier aabnet Adgang for Disciple, der have gennemgaaet en Apologistskole, til med Fritagelse for de döde Sprog at deeltage i den övrige Underviisning. Men da denne har en fuldkommen theoretisk Retning og desuden de egentlige Gymnasiaster ikke ynde en saadan „Indpodning af en uædel Green paa den classiske Stamme,” bliver Tilladelsen ikke meget benyttet. Iövrigt har Beliggenhed, Discipelantal, de underliggende Lærdomsskolars Indretning o. d. ogsaa her Indflydelse paa Underviisningens nærmere Fordeling; Begyndelsesgrundene af Physik læres kun ved et Par Gymnasier, ved nogle optages Astronomi, ved andre Engelsk; Fritagelse for Hebraisk forekommer ved Gymnasiet i Stockholm. Nogle Timer om Ugen anvendes gjerne til Taleövelser, tildeels som Disputation, paa Svensk og Latin. At Underviisningen for meget meddeles i Forelæsningsform, og at der i Mangel af gode Lærebøger ofte maa dicteres eller afskrives, hörer til Ankeposterne imod dem. Iövrigt henviser jeg til Revisionens Gymnasialplan, der, skjönt kun forslagsviis meddeelt, ikke afviger betydeligt fra hvad man allerede nu kan betragte som det Normale. Den er beregnet paa 3 Classer eller Afdelinger, af hvilke den överste, hvori alle Fag skulle repeteres, bliver toaarig; i

Latin og Græsk skulde der foruden det Foreskrevne læses Noget cursorisk. At Planen for Lærdoms- og Apologistskolen er ordnet classeviis, men for Gymnasiet fagviis, finder sin Forklaring i det Følgende.

Den foreslagne Læreplan (Revis. Bil. M—N), som her meddeles i Uddrag, er i Beretningen (Bilag O) ledsaget af en Fortegnelse over de Lærebøger, som anbefales til Brug.

A. En Apologist- og Lærdomsskoles fælleds forberedende Afdeling.

1STE CLASSE. (cetaarig). Svensk. De grammatikalske Begreber samt Terminologien, Analyse af simple Sætninger, Rettskrivning (*rättstafning*). Latin. Præs. ind. og Imperativ af de regelmæssige Conjugationer, Hjælpeverbet, Subst., Adj. og Pronominas Declination, nogle Præpositioner m. m.; Alt indövet ved lette Sætninger. Religion. Luthers lille Katechismus, af Forklaringen indtil 3die Hovedstykke; i Bibelhistorie det Gamle Testament og Noget af det Nye. Matematik. Lineartegning, *quatuor species*; nogen Hovedregning. Historie. Den svenske indtil Catholicismen Geographi. Verdensdelene med de vigtigste Have, Bjerge osv.; Skandinaviens physiske G. samt Sverrigs Landskaber; simpel Kaarttegning (*kartritning*).

2DEN CLASSE (cetaarig). Som nyt Fag: Tydsk (Oplæsning, Formlæren tilligemed de regelm. Conj., nogle Stykker i Lærebogen). Fortsættelse i Svensk, Latin (det Övrige af Formlæren indövet, syntaktiske Hovedregler; Cornelii Aristides, Cimon og de regibus), Christendom, Matematik, Historie, Geographi (Sverrigs og Norges samt Danmarks physiske og politiske G.)

B. a. En Apologistskoles övre Afdeling.

3DIE CLASSE (toaarig). Latin ophörer. Svensk forts. Tydsk forts. Fransk Oplæsning, Formlære, en let Forfatter. Christendom forts., Religionshistorie. Matematik. Euclids

1—3 Bog eller d. s. i en Lærebog af mere praktisk Tendents. Arithmetik indtil Selskabsregning, i Algebra de fire species i hele og brudne Tal. Historie, hele den svenske, Gammelhistorien. Geographi. Alle Verdensdeles physiske og politiske G., Kaarttegning. Naturkyndighed. Grundtræk af Botanik og Zoologi. Skrivning (*vælskrivning*) i Forb. med svensk og tydsk Stil.

4DE CLASSE (trearig). Svensk. Skrive- og Taleövvelser. Tydsk. Tydning af pros. og poet. Forfattere, i Forb. med Skrive- og Taleövvelser. Fransk ligeledes. Engelsk. Formlære og Læsebog. Theologi Lærebog i Dogmatik og Kirkehistorie. Philosophi. Grundtræk af Logik og Psychologi. Mathematik. Euclids sex Böger eller d. s. i en anden Lærebog, Planimetri, Stereometri og Plan-Trigonometri; Arithmetik afsluttet; i Algebra Ligninger med flere ubekjendte, Læren om Rækker og Logarithmer. Historie. Repetition af den svenske samt Statskundskab; Middelalderen og den nyere Tid. Geographi som i 3die Cl. Naturkyndighed. Fortsættelse af Botanik og Zoologi; Begyndelsesgrunde af Physik og Chemi. Skrivning som i 3die Classe.

B. b. En Lærdomsskoles övre Afdeling.

3DIE CLASSE (toarig). Fortsættelse af 2den Fælledsclasse (i Latin Stil og Version; i Mathematik Beg. af Euclids 1ste Bog, Decimalbrök; i Geographi Europa). Som nyt Fag: Græsk, det Vigtigste af den attiske Formlære, Læsebog.

4DE ELLER RECTORS CLASSE (toarig). Svensk. Formlæren repeteret, Syntax, mundtlig og skriftlig Fremstilling, Declamation. Latin. Grammatik, Synonymer, Hexametret m. m.; Cicero de sen. 8^{am.}, Sallust eller 4 Böger af Cæsars bell. Gall., Virgils Æn. I. eller Tilsvarende af Ovid; Stil og Version. Græsk. Den attiske Formlære, Grundtræk af Syntaxen, Xenophons Anab. 1—2. Tydsk. Formlæren, Læsebog. Fransk. Oplæsning, Formlære, Læsebog. Christendom. Luthers större Katechismus, de bibelske Bögers Indhold. Mathematik. Euclids 1ste Bog, enkelt og sammensat Regula di Tri. Historie. Gammel. til Augustus samt Gammelgeogr., hele den svenske Historie. Geographi. Alle Verdensdeles phys. og polit. G., Kaarttegning.

Ugentlige Timer i	Fælledaet.		Apologistet.		Lærdomaet.	
	1ste	2den	3die	4de	3die	4de.
Svensk og Latin	14	14			14	13
Græsk					6	6
Svensk			4	2		
Tydsk		4	4	4	2	2
Fransk			5	4		2
Engelsk				4		
Religion	6	4	4	3	4	2
Philosophi				2		
Mathematik	4	4	6	6	2	3
Naturkyndighed			4	3		
Historie og Geographi	4	4	5	4	4	4
Skrivning	4	2				
Ugentligt Timeantal	32	32	32	32	32	32

C. Et Gymnasium, deelt i (I) nederste, (II) mellemste, (III) øverste Afdeling, af hvilke den øverste, hvori Alt repeteres, er toaarig, hver af de to første eetaarig.

Latin (foruden hvad der læses med den philos. Lector s. n.)
I. 2 Bøger af Cæsars bell. G. eller 1 Bog af Livius; Virgils Æn. 2den Bog. **II.** 2 Bøger af Livius, 2 af Æn. (3die og 4de). **III.** 1 Bog af Liv., Ciceros udvalgte Taler, 1 Bog af Æn., Horats 1ste Bog af Oderne eller Ars poet. — Grammatik, Rhetorik og Mythologi i Forb. med Forfatterlæsning.

Græsk. **I.** 2 Bøger af Xen. Anab. **II.** Resten af Anab., lidt af Homer. **III.** Herodot 1ste Bog, 4 til 6 Bøger af Odysseen. — Grammatik og Archæologi i Forb. med Forfatterlæsningen.

Hebraisk. **I.** Oplæsning og Paradigmer. **II.** Lidt Analyse **III.** 1ste til 9de Cap. af Genesis eller Tilsvarende af Psalmerne.

Mathematik. **I.** Euclids 2den og 3die Bog; i Algebra de fire species i hele Tal og Brök; sammensat Regula di Tri. **II.** Euclids 4de og 5te Bog; Ligninger af 1ste Grad; Arithmetik indtil Selskabsregning. **III.** Euclids 6te Bog, Planimetri, Stereometri

og Plan Trigonometri; Ligninger, Logarithmer og Rækker, hele Arithm.

Theologi. I. Dogmatik, Kirkehistorie, i græsk Test. Matthæus. II. Dogm., Kirkeh., Marcus og Lucas. III. Dogm., Kirkeh., Johannes. — Bibelforklaring og Katechisation (*kyrko-förhör*) med alle Afdelinger.

Philosophi. I. Cicero de Off., svensk Sproglære og Litteraturhistorie, Begyndelsesgr. af Logik. II. Cicero, Logik, Psychologi. III. Logik, Psychologi.

Historie og Geographi. I. Svensk II. udførligere til Gustav Vasa, Verdensh. til efter Korstogene samt Culturbeskrivelse, nordisk Gudelære, Geographi. II. Svensk B. til Carl den 12te, Verdensh. til Beg. af 18de Aarh., Geogr. III. Sverrigs nyere Hist. samt Statskundskab, hele Verdensh., Geogr.

Anm. De skriftlige Arbejder rettes deels af den filosofiske, deels af den historiske Lector.

Nyere Sprog. I. Tydsk og Fransk, en lettere Prosaist. II. ligl., Stül. III. ligl., en Digter, Stül; engelsk Læsebog (1 Time om Ugen.)

Naturkyndighed. I. Botanik til Frugtleren, Linné's System. II. Forts.; om Sommeren samles 50 species af Planter, som nøie gennemgaaes. III. Botanik, 160 species ligl.; i Zoologi Dyrenes Classer og Ordener; Grundtræk af Physik.

Ugentlige Timer i	Lat.	Gr.	Hebr.	Math.	Theolog.	Philos.	Hist. og G.	Nyere Spr.	Naturh.	Ialt.
Nederste Afd. . .	4	4	2	4	3	3	4	4	2	30
Mellemste Afd. . .	4	4	2	4	3	3	3	4	2	29
Överste Afd. . . .	4	4	1	4	3	3	3	4	2	28

Desuden have Afdelingerne samlede 1 Time Taleövelser; 6 Timer fordeles paa Sang, Gymnastik og Tegning.

Om Underviisningens Omfang udtaler et af Revisionsmedlemmerne, Biskop Holmström, sig i sin Reservation saaledes: „Emot Revisionens förslag, „att i Lärdoms-skolan öka läro-ämnenas både mängd „och pensa, har jag hyst mycken tvekan. Emot den „förra har jag ställt den vidfräjdade Lärdes och

„Lärarens ord: „*ubi omnia docentur, nihil discitur*;”
„emot de sednare den fordom väl accrediterade pädagogiska regeln: „*multum, non multa*;” men emot mig har blifvit åberopad *la force des choses* i den unga tiden, och för ett sådant argument måste den Gamles betänklighet tystna.”

Et Middel til Grundighed, som altid har været meget anvendt, er hyppig Repetition. Allerede i Dronning Christinas Lov hedder det: „*lectio lecta et non repetita est quasi nulla*;” at Lærerne toge sig Bihjælpere hertil af de höiere Classer, er et af de gamle Spor, som føre til indbyrdes Underviisning. Ogsaa ved Privathjælp i Hjemmet, der til Skade for Selvvirksomheden synes at gaae i Svang, bruges undertiden en ældre Meddiscipel til Veileder, oftere Skolens egne Lærere, imod Godtgjørelse. Skoletiden er gjerne 32 Timer om Ugen, nemlig 6 Timer daglig, med Ophold om Middagen, og to Eftermiddage frie; ved adskillige Gymnasier 26—28 Timer. Hver Dag begyndes og slutes med en kort Bön og et Psalmevers; efter Morgenbönnen læses et Stykke i Biblen. Skoleaaret er deelt i to Terminer, Höst- og Vaarterminen. Ved Vaarterminens Slutning holdes Hovedexamen, saavidt muligt i Overværelse af Ephoren, efter Skolemænds egen Dom mere som en Præsentation end som en Pröve *). Opflytningen, der kun for de Udmærkede af og til skeer efter Höstterminen, bliver tilligemed Præmie- og Stipendiefordelingen

*) See f. Ex. Rector Boivie. Betänkande om Student-examen S. 27. — Som Ephorns i Wexiö Stift holdt Tegnér sine „*skol-tal*,” hvori han, i sit glimrende Sprog, udtaler sig om forskjellige pædagogiske Emner.

etsteds endog bestemt för Hovedexamen, og pleier billigviis at afhænge meest af Lærernes Skjön om Disciplens Fremgang og Modenhed. Ferierne have saa gammel Hævd paa at være lange, at Revisionen ikke uden Betænkelighed gjør Indstilling om at forkorte dem fra 20 til 16 Uger om Aaret, foruden Paaskeugen. Med nogle Afvigelser efter Sted og Leilighed vil da Juleferien gaae fra 18de Decbr. til 18de Januar og Sommerferien (mellem Vaar- og Høstterminen) fra 1ste Juni til 24de August. Men en Følge af Feriernes Længde er ogsaa, at der ved mange Skoler er indrettet flere Ugers Ferie-Underviisning, kun med noget ringere Timeantal og til Gunst for enkelte Fag. Efter Sommerferien repeteres endnu engang det sidst gennemgaaede Cursus, og over de Disciple, der ere bestemte til Opflytning, holder gjerne den nye Lærer, inden han modtager dem, et Tentamen, hvortil ogsaa de, der ved Ferieflid maatte have overgaaet sig selv, kunne faae Tilladelse til at indstille sig. Overhoved er det en gjenmemgaaende Regel „at det er den modtagende, ikke den dimitterende Lærer, som bifalder eller afslaaer Disciplens Opflytning;“ saaledes ved Oprykningen fra Classe til Classe, fra Skole til Gymnasium, og endelig fra Gymnasium til Høiskole. Der er derfor ved Universitetet indrettet en særegen „*Student-examen*“ (et Slags artium), som vel i senere Tid er bleven skærpet, men hverken antages for tilbørlig afpasset efter Skoleunderviisningen eller omhyggelig nok til at begrunde en Dom om den Prøvedes Modenhed; blandt Andet holdes

der ingen skriftlig Pröve*). At der ogsaa fra de höiere Apologistskoler er Tilgang til denne Examen, med Fritagelse for de gamle Sprog og deraf flydende Indskrænkning i Valget af Studium, er en Eftervirkning af den för omtalte Civil-Examens Oprettelse. Den regelmæssige Vei til Universitetet gaaer naturligviis igjennem Gymnasium eller Kathedralskole eller i alt Fald gjennem Lærdomsskolerne, hvor disse paa Grund af deres Afstand fra en höiere Skole ere indrettede paa at giöre dens Hjælp undværlig. Men mange söge en Gjenvei i privat Manuduction og ved selve Universiteterne er der nylig oprettet en saakaldet *Præliminarist-Classe*, hvor Skolernes Overløbere og andre Studerende under Tilsyn af den Nation, det Landsmandskab, de efter Hjemstavn tilhøre, forberede sig til at tage deres Student-Examen. Herover föres hyppig Anke, og ved Siden af Andragender om en betryggende Indretning af den academiske Adgangs-Examen, forsaa vidt Universiteterne selv ville afholde den, gaae andre Andragender ud paa, at Enhver der vil besøge Höiskolen skal prøves ved et Gymnasium eller en Kathedralskole, hvor Afgangspröven mere og mere söges indrettet som en virkelig Kundskabs- og Modenhedspröve. Vi see her en Brydning mellem de

*) Fordringerne og Bestemmelsen om Characterer (*betyg*) s. Forsell Anteckningar 1839 S. 247. — Efter den temmelig udbredte Misstemning imod, at enhver ung Docent skal kunne dömmе Frugten af en Skoles manganrige Arbeide, udtaler ogsaa Tegnér sig om „disse unge Mænd, som see Videnskaben, om ikke fra et andet Synspunkt, saa dog efter et andet Collegium, og som ofte, om ikke underkjende, saa dog miskjende, hvad de ikke gjenkjende.”

samme to Systemer, som for Öieblikket ere ved at bytte Plads i det danske Skolevæsen, og som overhoved synes periodisk at skulle aflöse hinanden, idet Systemet af Adgangspröve ved de enkelte Skoler lidt efter lidt undergraver den Eenhed i Plan og Fordringer, som Eenhed i Maalet til en vis Grad maa forudsætte, og atter Systemet af Adgangspröve ved Universitetet alvorlig gjennemført vil i Tidens Længde lede til en aandlös Examenslæsning og en sygelig Kappestrid mellem Skolerne indbyrdes.

Blandt Læremaader kunne vi, selv hvor Talen er om de ældre Skoler, ikke forbigaae indbyrdes Underviisning (*vexelundervisning*), der ifølge Revisionens Beretning ikke alene bruges ved hvad man kan regne til mechaniske Færdigheder, men adskillige Steder ogsaa ved Fag som Historie og Geographi, Mathematik, Sproglære, og selv Analyse, dog sikkert mere som indbyrdes Overhörung end som indbyrdes Underviisning. Den har ikke, som nu hos os, den almindelige Mening imod sig og er i alt Fald et Nödmiddel, naar der, navnlig i lavere Classer, nogle Steder er een Lærer til halvhundrede Disciple. — Mere indgribende i Skolernes indre Liv er Modsætningen mellem Classelæsning og Faglæsning, der i længere Tid har tjent som et Gjæringsmiddel ved det svenske Skolevæsens Udvikling. „*Klass-läsning*“, der har gammel Hævd i Lærdomsskolerne, binder Lærerens Virksomhed til en enkelt Classe, som han da underviser i alle Fag som Ene-lærer; „*ämnes-läsning*“ eller Faglæsning, (der i vore danske Skoler er gjennemført for længesiden næsten til Overdrivelse) fordeler Lærekræfterne efter Fag; den

kaldes ogsaa jevnlig „den ambulatoriska läsoordningen“, fordi Læreren gaaer omkring fra Classe til Classe for at undervise i sit Fag*). Denne Faglæsning har altid været i udelukkende Brug ved Gymnasierne, og selv det gamle Systems Tilhængere indrømme dens Adkomst i Rectorclassen og i Apologistskolerne, hvor den desuden er anordnet (1839); her fordre nemlig de nyere Sprog og Naturvidenskabene Lærere, der have havt særlig Leilighed til at dyrke disse hidtil afsidesliggende Fag. Ogsaa ved Lærdomsskolerne har den Yndere, selv blandt Ephorerne, og er adskillige Steder indført, idetmindste til Prøve. En Rector yttre derom i sin Indberetning til Revisionen „at han selv havde „hørt til dem, der af den ambulatoriske Læsemethode „frygtede de skadeligste Følger for Skolen — at „Ungdommens baade moralske og intellectuelle Dan- „nelse skulde komme til at lide derunder —, hvor- „for han ogsaa ikke uden en vis Urolighed havde „fulgt Methodens Udvikling og søgt at iagttage, hvad „Indvirkning den kunde have. Han havde da fundet, „at med Hensyn til Forholdet mellem Ungdommen „indbyrdes har den snarere viist sig gavnlige end ska- „delige. Hvad Ungdommens Forhold til sine Lærere „angaaer, vover han vel ikke at paastaae, at den „enhver Classe anviste Hovedlærer er for Classen „hvad i sin Tid dens Enelærer var; derimod har den „varmere Deeltagelse, hvormed nu enhver af Læ- „rerne følger ikke blot sin egen Classes, men Sko-

*) Navnet „ämnets-läsning“ bruges undertiden (som endog i Forsells Statistik) ikke med Hensyn til Lærernes, men til Disciplinens Gruppering efter Fag og hænger da sammen med Begrebet „fri flyttning“, hvormed der vil blive Talen i det Følgende.

„lens Ungdom under hele dens Skolegang, vakt en „gjensidig Hengivenhed, som man haaber vil blive „mere varig og nyttig. Desuden er Rectors eget „Forhold til Ungdommen blevet meget nærmere og „inderligere, og er end hans Kald blevet vanskeliggere, saa er ogsaa Tilfredsstillelsen, hvis han kan „fyldestgjøre det, saameget større. Hvad Underviisningen angaaer, anseer han det for utvivlsomt, at det „uden den ambulatoriske Læsemethode havde været „næsten umuligt med to ny optagne Lærefag, dog „at holde de gamle Fag oppe” *). I andre af de Skoler, hvor der er gjort Forsøg med Faglæsning, har derimod Erfaringen ført til igjen at afskaffe den, og Revisionen vover kun at anbefale dens Brug i Rectorclassen som Overgang til Gymnasiet, og forresten ved saa enestaaende Fag som Mathematik, hvorimod en videre Anvendelse maa, hvad allerede Skoleloven (I. 3. § 2) hjemler, afhænge af Ephorens Overeenskomst med Lærercollegiet. Striden om dens Værd i en Lærdomsskole er, som sagt, gammel: i 1812 blev den indstillet til almindelig Indførelse, men fandt ivrige Modstandere ved Rigsdagen 1818; i Litteraturen er den jevnlig drøftet og forsvaret, f. Ex. af Fryxell, der selv havde underviist efter begge Methoder, og i et Skrift om Skolereformen, hvor han afveier dens Fortrin og Mangler **), med Föie bemærker, at en Lærdomsskole i gammel Stil med Classelæsning er og bliver aldrig andet end

*) Revis. Berätt. 1843. S. 40.

**) And. Fryxell Försök at närmare bestämma frågorna om undervisningsverkens reform. 1832.

fire særskilte Skoler, som staae jevnside eller rettere ovenpaa hverandre. Hvad der under alt dette har holdt Classelæsningen i Hævd, er, at man lægger megen Vægt deels paa Classelærerens Tilsyn med sine Disciple ogsaa udenfor Skolen og overhoved paa hans personlige Forhold til dem, deels paa det Sammenhold mellem Fagene, som let forspildes, naar ethvert af dem skal gjøres gjældende for sig. Det er med Hensyn hertil at Geijer i et af sine Indlæg i Skolesagen *) ytrer sig imod Faglæsning i de lavere Classer. „All uppfostran för „den tidigare åldern behöfver mer vare diätetisk och „stadgande än stimulerande. Lärjungen måste äga „en viss mognad före mängden af läroemnena. Så „förutsätter i trädet stammen grenarna, och naturen „sörjer tidigast för den förras stadga. En motsatt „theori — men en, åt hvilken skogen skulle le, „om han hade känsla för menskliga dårskaper — „må genast söka att utveckla grenar utan stam; men „det är teorien — för buskar.”

I den 1823 nedsatte Underviisnings-Comitee reiste der sig, som ovenfor berört, en hæftig Modstand imod det ældre Skolevæsen, hvis Indretning omtrent var den samme, som den, her er beskreven. En af dets ivrigste Modstandere var nuværende Biskop Agardh. Dets tre Skolearter, dets sluttede Classer, dets Læremaade og Dannelsesmidler vare ligemeget

*) Geijer. Några anmärkingar om uppfostran och undervisning. 1829.

Gjenstand for Angreb, fordi de ligemeget syntes at forfeile Skolens Maal: at opdrage til „medborgerlig Eenhed” og Brugbarhed for Samfundet. Hertil ansaaes af Læregjenstande de levende Sprog for langt tjenligere end de døde, Naturvidenskaberne end de historiske Fag; Historien skildrer os nemlig kun Slægten i en lav, ufuldkommen Tilstand, og „den „classiske Dannelse henflytter rigtignok sine Dyrkere i en højere Verden, men denne Verden er „Indbildnings: hvad den forfinede Europæer opnaaer gjennem Digtet, frembringer Muhamedaheren „ved Opium og Kamschadaleren ved Agaricus Muscaricus.” Imidlertid indrømmedes Nödvendigheden af, i visse Kaldsinteresser at dyrke de gamle Sprog, som derhos, skjönt mindre end Mathematik, kunde virke som formelle Dannelsesmidler. Men de maatte ikke gjælde for Skolens Hovedfag, og overhoved blev der ikke opstillet almeengjældende Hovedfag; thi for at Enhver kan blive saa brugbar som mulig, maa han især uddannes ved de Fag, der ligge hans Anlæg og Tilböieligheder nærmest. Han maa derfor have Frihed til at vælge og vrage imellem Skolens Underviisningsmidler, og da han tilmed maa kunne gaae langsommere eller hurtigere frem, efter sine Evners Beskaffenhed, bör han ikke holdes i sluttet Trop med nogen bestemt Classe af Meddisciple. Den gamle Indretning med sluttede Classer bliver altsaa at afskaffe; efter Valgfrihedens Grundsætninger kan Læreplanen neppe være eens for Alle i noget enkelt Fag, end sige fælleds for en heel Classe; men i alt Fald maa Classelæsningen aflöses af Faglæsning, og istedenfor Aarsflytning for en

Classe maa der indføres „fri Flytning”, saa at hver enkelt Discipel, saasnart han i et Fag har tilbagelagt et vist efter Gjennemsnit beregnet Cursus, kan i det Fag opflyttes, for at læse videre frem mellem de Disciple, der ere beskjæftigede med næste Cursus. For at nu de Nyopflyttede kunne følge med, og de Langsomme eller Letnemme ikke skulle forstyrre hverandres naturlige Fremgang, maa man atter i de saaledes sammensatte „rörlige” Classer opgive den jevnt fremskridende Underviisning med fælleds Lectier. Skolen oplöser sig da i en Mængde forskjellige Partier, og for at bestride sit Arbeide benytter den sig af den indbyrdes Underviisning, der i sig selv har det Fortrin at fremme Disciplenes Virksomhed og indbyrdes Samqvem. Hjemmelectier blive ufornödne; de maa ogsaa efter de givne Erfaringer, helst undværes og give Plads for selvvirksom Læsning i Skoletimerne, under Lærerens Tilsyn. Men fremfor Alt bortfalder al Adskillelse mellem Apologistskole, Lærdomsskole, Gymnasium, og der bliver een Skole for dannede Medborgere. Dog var der strax fra Begyndelsen Tale om en „dobbelt Dannelseslinie”, og som Skjelnefag for disse Linier nævnes endnu, besynderligt nok, ikke de classiske Studier og Naturvidenskaberne, men de gamle og de nyere Sprog.

Den Skarphed, hvormed det nye Skolesystem fremtraadte, var en Følge af det ældres Vedhængen ved eengang prøvede Vedtægter og gjorde atter dette saameget forsigtigere med at gjøre Indrømmelser. Man vil gjenfinde et og andet Træk, som er bekjendt andensteds fra; saaledes blev Faglæsning med fri

Flytning allerede brugt af Francke i Halle, siden af Philanthroperne, og fra disse skal den være optagen, da den i Sverrig blev indført ved en Omdannelse af Krigsacademiet 1821*). Men i sin Heelhed tilhører det nye System en selvstændig Bevægelse i det svenske Skolevæsen. De Bestanddele, hvoraf det er opført, vare, skjönt i et andet Forhold og i andre Forbindelser, for største Delen givne i den gamle Skole, og Grundtankerne vare enten Tidens eller idetmindste Dögnets Tanker. Uagtet det fra mange Sider mödte den hæftigste Modstand, fandt det dog saa meget Tilhold i den offentlige Mening, at man besluttede paa Statens Bekostning at oprette en Skole, der skulde tjene som Pröveskole, og, hvis Systemet holdt Pröve, som Mönsterskole. Til den Ende stiftedes 1828 den Nye Elementarskole i Stockholm og blev stillet under en særegen Bestyrelse, der havde Ret til bestandig at foretage de Forandringer, som Erfaring maatte tilraade. Indskrænkninger i Valgfriheden og den frie Flytning fandt man strax fornödne; de gamle Lærefag bleve alle optagne, omtrent i det samme Maal, hvori de hidtil vare drevne.

Skolen er beregnet paa 100 Disciple, der alle ere samlede i een stor Læsestue med mange Borde, hvor de i større eller mindre Partier (*lexlag*) deels læse over paa Lectien (thi Hjemmelectier have de ikke uden som „*baklexor*“), deels undervises eller overhöres af „*Monitören*“, som er en ældre og fremmeligere Discipel, eller, saavidt muligt, af den eller de Lærere, hvis Fag Timen er anvist. Skoletiden

*) Oberstl. H a z e l i u s Om Läroverks-frågorna 1846 S. 115.

indtræde i nederste Classe og ikke forlade Skolen i Mellemclasserne*), fuldende samtlige Cursus i alle Fag, altsaa de 8 Classer, efter en Gjennemsnitsberegning paa 8—10 Aar. Forresten beroer det paa Disciplens Flid og Letnemhed, hvor hurtig han skal gjennemgaae Skolen. Saasnart han nemlig i et Fag har læst og repeteret Classens Cursus, bliver han, efter Anmeldelse til Rector, næstkommende Onsdag eller Löverdag Eftermiddag stedet til Pröve (*förlhör*) og efter vel bestaaet Pröve for saa vidt opflyttet, at han i dette Fag gaaer over til næste Cursus. Imidlertid regnes ingen for Discipel i den höiere Classe, för han ved Pröver i de forskjellige Fag er „*godkänd*” i alle den nærmest underliggende Classes Curser, hvilket maa skee inden en vis Tidsfrist, saafremt han vil forblive i Skolen**); da det ikke er tilladt i nogen Skoletime at læse andre end det i Timetabellen ansatte Fag, maa han altsaa i de Fag, hvori han staaer tilbage, hjælpe sig frem ved Hjemmelæsning. Fremdeles gjælder ved Sprogunderviisningen den rimelige Indskrænkning, at Ingen kan begynde noget nyt Sprog i en höiere Classe, för han har bestaaet Pröve i samtlige den forrige Classes Sprogcurser. For de Studerende indtræder et nyt Sprog i hver Classe, undtagen Afgang-, altsaa tillige Repetitionsclassen, nemlig i 1ste (nederste) Svensk, i 2den Tydsk, i 3die Latin, i 4de Græsk, i

*) Flere udgaae f. Ex. efter i de to nederste Classer at have samlet sig de almindeligste Skolekundskaber. S. Lector Söderbergs Revis. vedlagte Reservation. S. 70.

***) Söderbergs Reservation, S. 70.

5te Fransk, i 6te Engelsk, i 7de Hebraisk. Men da Skolen, uden forövrigt at hylde Valgfrihedens Grund-sætninger, dog, som Skole ogsaa for Realdisciple, indrømmer Ret til at fritages for eet eller alle de gamle Sprog imod at gaae saameget videre i de nyere Sprog, bliver Sprogens Følgerække derved noget forandret: den, der ikke skal læse Græsk, begynder i 4de Classe paa Fransk, den, der hverken skal læse Latin eller Græsk, allerede i 3die Classe. Imidlertid har dog Fritagelsesretten hidtil ikke været synderlig benyttet*). Skoleaaret er deelt i tre Terminer: Vinterterminen fra 15de Januar til 1ste April, Vaarterminen fra 1ste April til 15de Juni, Höstterminen fra 24de August til 15de December; største Delen af Sommerferien læses, ogsaa her, nogle Timer daglig, naar Forældrene ønske det. Ved Slutningen af hver Termin omflyttes Disciplene i deres Classer efter de Curser, de have fuldendt, og deres efter Lærerens Skjøn større eller mindre Fremgang i dem, de arbeide paa. Præmier bruges ikke. Ugentlig holdes et Lærermøde om Skolens Anliggender, navnlig hvad Tugt og Orden angaaer. Til at overholde den daglige Orden medvirke nogle blandt Disciplene valgte „*ordningsmän*“. At egentlig en Anmærkningsbog, hvori der dog blot optegnes dadlende Bemærkninger om Flid eller Opførsel, og som altsaa helst maa have rene Blade, bringes hjem til Foreviisning, er en af de Smaating, hvori denne Skole afviger fra de fleste andre, som kun hjemsende Vidnesbyrd ved Terminens Slutning. Lige-

*) Ifølge Söderberg S. 70 havde i 1843 af Skolens 100 Disciple kun fire søgt Fritagelse for Latin, atten for Græsk og Hebraisk,

ledes er det en Særegenhed ved den, at der betales faste Skolepenge. Dens større Særegenheder ville allerede af denne korte Skildring være iöinefaldende. Jeg skal endnu kun tilföie et Par ordrette Uddrag af hvad dens Bestyrer til Oplysning om Skolen har meddeelt i et Festprogram 1843 og i sin Indberetning til Skolerevisionen.

(Revis. S. 58—9). „Den Nye Elementarskole, „som blev aabnet i Hötterminen 1828, optog strax „kun 12 Disciple, alle i Skolens nederste Afdeling. „Altom disse bleve opflyttede i höiere Classer, op- „toges bestandig flere nye Disciple, under Lærernes „uafbrudte Sysselsættelse saavel med disses Under- „viisning som med Lærecursernes Udarbeidelse og „fuldkommere Uddannelse, indtil Skolen 1837 naaede „det höieste Antal, den nu kan modtage og rumme „i sin Læresal, nemlig 100 Disciple.

„Imidlertid vare af dem, der i Skolen kun sögte „almindelig medborgerlig Dannelse og derfor benyt- „tede sig af den Frihed, den tilsteder, til ikke at læse „de gamle classiske Sprog, flere afgaaede til Han- „del, Haandværk og lignende Næringsveie, medens „de övrige, der vilde lægge Grunden til en mere om- „fattende videnskabelig Dannelse, gjennem Skolens „forskjellige Lærefag stræbte frem til det Maal, den „har sat for deres Skoleunderviisning. Efter neppe „8 Aars Forløb siden Skolen blev aabnet, havde, „omtrent ved Slutningen af Vaarterminen 1836, to „af dens först optagne Disciple gennemgaaet Sko- „lens 8 Classer og med særdeles Udmærkelse be- „staaet fuldstændig Student-Examen ved Universitetet.”

„Hermed vare nu begge Skolens Dannelseslinier „(med og uden de gamle Sprog) gennemførte i de-

„res almindeligste Grundtræk, og Anvendelsen af
„fuldstændig Faglæsning samt indbyrdes Underviis-
„ning til at bibringe de Kundskaber, som ere nød-
„vendige for hver af disse Dannelseslinier, befunden
„baade tjenlig og velgjørende. I denne Retning har
„ogsaa Skolen siden fortsat sin Virksomhed for at
„fuldkommengjøre den Skoleform, som svarer til dens
„Grundsætninger, tilligemed de dermed overensstem-
„mende Forholdsregler, som den har anseet for at
„bidrage meest til Ungdommens sande Uddannelse.”

Ifølge det nævnte Program af Rector Dahlström
vare indtil Vinteren 1843 ialt 181 Disciple udgaaede
af Skolen, fem vare døde; af hine gik 18 til Uni-
versitetet (6 uden at have gaaet hele Skolen igjen-
nem), 26 til Krigsskolerne, 10 til det technologiske
Institut, 40 til andre offentlige eller private Lærean-
stalter, 51 til Handel, Fabrikvæsen, Landbrug, Haand-
værk o. d., 36 til uangivne Stillinger. (Der savnes
Angivelse af, hvormange af disse der udgik af hver
enkelt af Skolens Classer).

(Dahlström Program S. 10) „Ungdommen
„undervises samtidig i et eneste Værelse ved selv-
„virksom Opfattelse og Overlæsning af det i Lære-
„bogen behandlede Fag, med bestandig Adgang til
„Veiledning af Skolens Lærere. Disse forestaae og
„meddele Underviisningen ikke blot i en vis Classe,
„men hele Skolen igjennem, enhver i de Fag, som
„Directionen har overdraget ham. Til Bihjælpere
„vælger han s. k. Monitörer, d. e. nogle af de dyg-
„tigste Disciple i hvert Fag, til efter given Anviis-
„ning at undervise og overhøre de mindre Fremme-
„lige. Ved disse Monitörer kan Læreren, saa at

„sige, mangfoldiggjøre sin Person, saa at han, efter
„tildeels ved eget mundtligt Foredrag at have tydet
„og forklaret et foreliggende Cursus eller et Stykke
„deraf for en lavere Afdeling eller Kreds (*ring*),
„bliver istand til, naar han selv gaaer til en højere
„Afdeling, alligevel hos den lavere at efterlade
„en vis Opsigt og Ledning i Monitören, hvilken i
„Overeensstemmelse med sit Navns Betydning paa
„minder saavel om en flittig Benyttelse af Lære-
„timerne som ogsaa om en rigtig Forstaaen af det
„vistnok af Læreren Forklarede, men alligevel” osv.

Angaaende Fagenes Behandling hedder det i en tidligere Indberetning bl. A. (Berätt. af Revis. 1832 S. 35): „Med Hensyn til Religions-
„underviisningen har Skolens Direction forkastet
„den sædvanlige Methode at begynde Börnenes Un-
„derviisning i Christendom med abstracte Døgmer
„eller Udenadslectier af Katechismen. Ved bibel-
„ske Fortællinger, ved Skildringer af udmærkede
„Læreres og Martyrers Levnet søger man først at
„vække den religiøse Følelse, forat forberede Bör-
„nene til en Fremstilling af Døgmerne.”

Om Underviisningen i almindelig Sproglære og Svensk tilføies i sidste Indberetning (Revis. 1843 S. 60): „Begynderen, hos hvem der alene forudsæt-
„tes Sikkerhed i Indenadslæsning, öves først i Ret-
„skrivning, mindre ved at lære Regler end fornem-
„melig ved gjentagen Afskriven af passende Övel-
„sesstykker. Naar der er vundet nogen Færdighed
„heri, gaaer man over til den egentlige Sproglære,
„hvor man begynder med Sætninger. Udvalgte
„Exempler, altid hele Sætninger, gjøres til Gjen-
„stand for Disciplens Anskuelse, for ved Betragt-

„ningen og Sammenligningen af disse at lære ham
„at skjelne Sætningens Grundforhold. Naar han
„saaledes har lært at gjenkjende og under visse
„Kategorier ordne de forskjellige Stillinger, i hvilke
„Ordene forekomme i Sætningerne, lærer han let at
„skjelne mellem de forskjellige Slags Ord og op-
„fatter det Væsentlige af Formlæren; thi denne har
„da allerede sin Forklaring i den forudgangne Sæt-
„ningslære og fremtræder nu i sin rigtige Betyd-
„ning, blot som et nödvendigt Complement til denne.
„Egentlig Hukommelseslæren tilsigtes mindre end
„Övelse af Forstanden. Efterhaanden som Underviis-
„ningen skrider frem, indskærpes det Lærte ved der-
„til afpassede baade mundtlige og skriftlige Övelser.
„Disciplen kommer saaledes fra Begyndelsen til at
„öve sig i selv at danne Sætninger, først enkelte,
„siden mere og mere sammensatte, hvorved der, da
„Övelserne ere skriftlige, i nederste Classe paa
„Tavle, vedvarende henvendes Opmærksomhed paa
„Retskrivningen.”

Læremaaden ved de fremmede saavel ældre som
nyere Sprog oplyses (S. 61) ved den Fremgangs-
maade, der følges ved Underviisningen i Fransk og
Engelsk. „Efter at have vundet Færdighed og Sik-
„kerhed i Indenadslæsning, gaaer Disciplen over til
„Brugen af en Læsebog med interlinear Oversæt-
„telse, i hvilken han paa egen Haand læser over;
„siden höres han enten af Læreren eller af en Moni-
„tör, saa at han, för han skal gjöre endelig Rede
„for det hele Cursus ved Examen, i Forveien er
„bleven övet og prøvet i alle dets Dele. Samtidig
„med dette „Explicationscursus” tages Grammatiken

„for, og lige fra Begyndelsen af Explicationscurset
„maa Disciplen gjøre Rede for alle de i Lectien fore-
„kommende Ordformer og Sprogegenheder, som han
„af Grammatiken til den Dag har lært at kjende.
„Desuden lægges der strax en Grund til Færdighed
„i at tale og skrive det fremmede Sprog derved, at
„at Disciplen öves i mundtlig fra Svensk at over-
„sætte udvalgte Sætninger af det Læste. Oversæt-
„telsen mellem Linierne er saaledes indrettet, at de
„Gloser, som allerede cengang ere forekomne i
„samme Form og Betydning, lidt efter lidt höre op
„at oversættes; derved tvinges Disciplen til fornö-
„den Anstrengelse af Hukommelsen, og Brugen af
„den interlineare Oversættelse ophörer aldeles, saa-
„snart Disciplen har gjennemgaaet saameget af
„Grammatiken, at han ved Hjælp af Lexicon kan
„tyde en lettere Forfatter paa egen Haand.” —

Af hvad her er meddeelt om den Nye Elementarskole, vil man let skjönne, at mange af dens Methoder og Foranstaltninger ligesaa godt kunne enes med det gamle som med det nye Skolesystem og atter ligesaa vel undværes i dette som i hiint. Eiendommeligst for den er „den frie Flytning,” som har det Fortrin at kunne stille Disciplenes langsommere eller hurtigere Fremskriden paa Skolebanen i ligefremt Forhold til deres Flid og Nemme og derved — maaskee altfor godt — ans pore deres Virksomhed. Imidlertid kan man ikke uden videre dele Ungdommen i de langsomme og de letnemme Hoveder; mange höre, ved Lyst og Anlæg, i nogle Fag til de Bedre, i andre til de Ringere. For saadanne mere eensidige Hoveder (der maaskee tör

regnes til de haabefuldeste), synes det at være en mislig Bestemmelse, at deres Fremgang i Studeringerne gjøres afhængig af, at de i ethvert af de mange Skolefag og paa ethvert af de Trin, hvori man inddeler det, skulde bestaae en særskilt Prøve saa vel, at de findes modne til at gaae over til Fagets næste Trin, og det nogenlunde samtidig med deres Opflytning i de Fag, hvori de have deres Styrke. Vilde man aldeles see bort fra denne Samtidighed, — hvilket ikke skeer i den nye Skole og heller ikke godt kunde skee, fordi Fagene, end sige Lærebøgerne deri, til en vis Grad forudsætte hverandre, og de unge Sjæle ved en altfor ujevn Dyrkning vilde blive som Agre med tvemodent Korn, — saa vilde det, saafremt kun Skolen fordrer et bestemt Maal af Kundskab og Færdighed i ethvert Fag, være uundgaaeligt, at Disciplen i sine sidste, vigtigste Skoleaar fik meest at bestille med de Fag, som han var mindst oplagt til at dyrke. Den Skole, ved hvis Vugge der blev sunget om Frihed til at til at følge Lyst og Anlæg, synes altsaa til Gunst for Alsidighed at lægge større Tryk og Tvang paa den naturlige Udvikling, end de gamle Skoler med deres Aarsclasser, og dens Frihed gjælder kun Underviisningens Tempo, ikke dens Melodi. En anden Betænkelighed ved den frie Flytning er, at den deler Disciplene i en uforholdsmæssig stor Mængde Partier, eller med andre Ord: i en uforholdsmæssig stor Mængde Classer.*) Da det nu er umuligt at

*) Hvor mange der sædvanligviis ere i Gang, har jeg ikke fundet opgivet. En Tabel over Antallet af „lexlag“ i de forskjellige Fag (f. Ex. sidste Dag i hver Termin, for flere Aar) og en

have et tilsvarende Antal Lærere, og ligeoverfor saa faa Disciple vilde da ogsaa enhver Lærer snart blive saa mat som en Privatlærer, saa maa man for en Deel erstatte Læreren ved gode Lærebøger og vilige Bihjælpere. Men Bøger ere selv for os Ældre, endsige for Børn, kun et Surrogat for levende Underviisning, og Meddisciple høre altid til de Halv-studerede. Hvad endelig Udviklingen af en sund Samfundsfølelse angaaer, saa er det vel et Spørgsmaal, om den ikke trives bedre ved det daglige Samliv i en sluttet Classe, under jevnlig Berørelser med Skolens andre Disciple, end ved det offentlige Liv i saa rörlige og urolige Classer, som her. Dette er et Spørgsmaal; og ogsaa de övrige Betæneligheder mod den Nye Elementarskoles Indretning ere her mere fremsatte som Spørgsmaal end som Indvendinger. Et medfödt Fortrin ved Skolen er, at dens Indretning i höi Grad letter Overgangen fra den studerende Vei til Realveien eller omvendt, og det paa hvilket som helst Trin. Heller ikke udelukke dens Grundsætninger en större Frihed for Disciplene i at indskrænke eller udvide Omfanget af Skolens forskjellige Fag, end der, maaskee for at overbyde det gamle System, er gennemfört i dens nuværende Læreplan; tvertimod lod en saadan Frihed, der dog kun bör gjælde Underviisningens övre Trin, sig lettere ordne her end i de gamle Skoler. Derimod vil den mundtlige Underviisning, ikke blot tydende og hjælpende, hvor den döv-

lignende over Afstanden mellem samme Classes Disciple, savnes i Revisionsberetningen om denne Skole, der som offentlig Pröveskole fortjener dobbelt Opmærksomhed.

stumme Lærebog gjør Vanskeligheder, men frit fortællende, udviklende, indprentende, opfriskende, kort sagt som der, især ved Fagenes Begyndelse og Afslutning, er Trang til den, neppe lade sig forene med en nogenlunde streng Gjennemførelse af Grundsætningerne for fri Flytning. Imidlertid maa man ikke miskjende Nyttens af, at disse Grundsætninger her ere gennemførte saa strengt, som man fandt det muligt. Naar der er en skarp Modsætning i Anskuelserne om et saa indgribende Spørgsmaal som Spørgsmaalet om en fornuftig Underviisningsmaade, er det altid en Lykke for Skolevæsenet at see disse Anskuelser ikke blot deelviis og leilighedsviis, men saavidt muligt i hele deres Modsætning underkastede Erfaringens Prøve. I samme Grad som dette skeer, opfylder Skolen sin Hensigt som Prøveskole. Og at der ved den Nye Elementarskole anstilles et af de mærkeligste Forsøg i det nyere Skolevæsen, ville selv dens Modstandere ikke kunne nægte.

Ved sin indre som ydre Uafhængighed af ned-
arvede Vedtægter har den været istand til at gennemføre en Skoleform, der, stillet ved Siden af den gamle, idelig vækker til Eftertanke over Skolevæsenets Opgaver. Hvorvidt den tillige vil komme til at tjene som Forbillede ved forestaaende Reformers, lader sig vanskeligt forudsige. En af dens før nævnte Forsvarere i den Strid, den har fremkaldt, indrømmer, at den for Tiden har den herskende Mening imod sig *), uagtet den har viist større Maadehold

*) *Hazellius* S. 129. — Et Par af de udførligere Stridsskrifter imod den ere anonyme: *Om Svenska Elementar-läroverken och de*

end andre Skoler i samme Stil^{*)}. Det sidste Bilag til Revisionsberetningen af 1843 er Biskop Agardhs Indlæg, hvori han kortelig gjentager sine Forslag til Skolevæsenets Reform; den samlede Revisions Indstilling derimod gaaer vel ud paa, at den Nye Elementarskole vedvarende skal nyde Understøttelse og Opmuntring af det Offentlige, men holder iøvrigt fast ved de gamle Skolearter og den hævdede Underviisningsmaade. De vigtigste Reformspørgsmaal i den ældre Skole, som ere antydede i det Foregaaende (de tre Skolearters Forening, Faglæsning, Indfødsrettens Ophævelse, Forhöielser i Lønningen m. fl.), ventes at komme under Forhandling paa Rigsdagen, der netop nu er samlet.

Med denne Udsigt over Sverrigs höiere Skolevæsen har det nærmest været min Hensigt at sætte danske Læsere, som have overbeviist sig om at de forstaae Svensk, istand til at læse Beretninger, Afhandlinger, Leilighedsskrifter i Skolefaget, ældre eller nyere, uden idelig Standsning ved Benævnelser og Hentydninger, der for Svenske give sig af sig selv. Men jeg önskede tillige at give en Forestilling om, hvilke Skolespørgsmaal Tidens Gjæring har sat i Bevægelse, og hvilke Tilknytningspunkter for det Nye, hvilke Holdningspunkter for det Gamle der ere givne. At aandrige, indsigtfulde Mænd, flere

ras förbättring, Stockh. 1843; Hazellii skrift om Läroverksfrågorna, granskad af en gammal skollärare, Ups. 1847.

*) Saadanne Skoler ere det kgl. Krigsacademi ved Carlberg og den (nu nedlagte) private Opdragelsesanstalt „på Barnängen”. S. Forsells Anteckningar S. 301 ff. og S. 266 ff.

maaskee end der hos os bekymre sig om disse Livsspørgsmaal for Folk og Videnskab, have taget virksom Deel i Udviklingen, har der været Leilighed til i Forbigaaende at antyde. Universiteterne og Videnskabeligheden, de praktiske Fagskoler med den Side af Livet, hvorpaa de ere beregnede, Almueskolen og Folkedannelsen vilde være ikke mindre vigtige Gjenstande for vor Iagttagelse. I alle disse Retninger spores Overgangen til en ny Tid. Og kaste vi nu et Blik over Skolevæsenet i det øvrige Norden, møde vi en lignende, tildeels en ligeartet Bevægelse. At Norge og Danmark i det Hele taget følges ad, har mindre sin Grund i, at de for Tiden staae i Vexelvirkning, end at de indtil de sidste Tider have været forbundne til een, tilmed ret vel centraliseret Stat, og at de begge have sluttet sig til et fælleds Mønster i de tydske Skoler, som i dette Aarhundrede have været Forbilleder ikke blot for Norden, men ogsaa for England og Frankrig, der begyndte at böie sig for den tydske Kritik og Alsidighed. Ved at sende en indsigtfuld Skolemand til Preussen og de øvrige tydske Stater, har Norge givet et Stöd til flere af de nyere Forandringer eller Forslag til Forandringer, ikke blot i det norske, men ogsaa i det danske og svenske Skolevæsen; i en anden Retning har Norge været det første af de tre Riger, der ved Bestemmelserne om Embedsprøven for Rectorer har forberedet Optagelsen af det oldnordiske Sprog blandt de lærde Skolers Lærefag. Forslaget til en Skolelov ventes forelagt det norske Storthing i Aarets Löb. Ogsaa i vort Land ere meer eller mindre indgribende Spørgs-

maal under Forhandling. Nogle af dem, jeg ansaae for at ligge paa Overgangen fra Skrift og Tale til Handling, har jeg behandlet i Skolens aarlige Programmer: om vore lærde Skolers Udvidelse og Indretningen af deres Afgangsprøve, om hvad der gjør Realskolen til en selvstændig Skoleart, om Grund sætningerne for en Videnskabs Forvandling til Skolefag. At ordne Skolens indre og ydre Forhold er overhoved en af Tidens praktiske Opgaver ogsaa hos os.

Her have vi da en samtidig Udvikling i de tre nordiske Riger. Men lad os ikke glemme, at naar to eller tre udvikle sig sammen, saa nærme de sig til hverandre, men naar de blot udvikle sig samtidig, naar de hver gaae sine Veie og ikke spørge efter hverandre, saa fjærne de sig gjensidig, jo mere de udvikles. Vi maae da hver for sig tröste os med, at den Tid, hvis Luft vi indaande, og den Rod, hvis Krone vi udfolde, er den samme for os tre, som ere adskilte. Ville vi ikke nöies med denne Tröst, men selv gjøre vort til at fremme et aandeligt Samliv, for i Forening at udvikle hvad der er vort Eget, optage hvad vi kunne tilegne os, og udskille hvad der er og bliver os fremmed, er der vistnok endnu Meget at gjøre, inden vi kunne arbeide sammen. Det Første er, at vi lære hverandres Tanker og Tilstande at kjende. Men vilde vi strax komme sammen i større Möder til gjensidig Udtalelse, kunde det let hænde sig at man skiltes ad med den Overbeviisning, at slige Möder ikke kunne frugte, istedenfor at de kun ikke frugte endnu, fordi de komme for tidlig. Neppe Videnskabs-

mænd, som dog i langt nærmere Forstand have en europæisk Opgave og en europæisk Methode, kunne uden videre tiltale hverandre eller føre en fælleds Forhandling, endsige Skolemænd, hvis Gjerning og Tankegang er knyttet til Forhold og Vedtægter, som hvert Land har for sig. Forinden saadanne større Sammenkomster, til Fremme for Skolernes som for Höiskolernes Forening, kunde blive frugtbare, maatte man være nogenlunde fortrolig med hine Forhold og Vedtægter. Dertil tjene foruden gjensidige Besög, som blive en Privatsag, udförlige Beretninger om hele Underviisningsvæsenet i Broderrigerne, dets historiske Grundlag og Udvikling, dets Litteratur, især den nyere, dets Organisation og Forfatning med alle mærkelige Egenheder, som følge af Sted og Leilighed. Beretninger herom fra Landet selv have den Vanskelighed, at de forudsætte det Vigtigste som bekjendt; ethvert af Rigerne maa derfor helst ved egne Kræfter skaffe sig Kundskab om de andre ved at udsende dygtige Mænd, som kunne iagttage og forhøre sig paa Stedet selv. En mindre Foranstaltning, som strax kan iværksættes, naar blot Overbestyrelserne ville række Haanden dertil, er Programbytning mellem Skolerne, forudsat at Programmerne benyttes, ikke som „Afløb for Skolemændenes Privatstudier“, men til at meddele Skoleefterretninger, pædagogiske Afhandlinger, Beretninger om Methoden ved de nyere Lærefag, Hjælpemidler ved Underviisningen, Læsning for Skoleungdommen o. d. For nogle Aar siden blev der fra dansk Side indledet en lignende Bytning med de preussiske Skoler. I den Anledning tillod jeg mig (i Skrivelse til Uni-

versitetsdirect. Sept. 1845) at yttre Tvivl om, at danske Programmer vilde i Preussen finde endog kun saa mange Læsere, som der ønskes Exemplarer, og at henlede Directionens Opmærksomhed paa det Önskelige i, at danske Skolers Programmer, endog uden Hensyn til den mulige Gjengjæld, kunde ved offentlig Foranstaltning blive omsendte til Skolerne i Sverrig og Norge, i Betragtning af det fælleds Sprog, den gjensidige Anerkjendelse og de samtidige Bevægelser i Skolevæsenet. Ved flere Leiligheder have danske Skolemænd yttret lignende Önske, og nu er maaskee Tiden kommen til dets Opfyldelse. Jeg skal kun til Slutningen tilföie, at den tidt omtalte Revision af 1843 har indstillet (Berätt. S. 138), at Rector ved Gymnasium og Kathedralskole skal paa Svensk udgive et Aarsprogram med fuldstændige Skoleefterretninger fra alle Stiftets Skoler, og „at der af dette Program, „som efter gammel Skik skal uddeles i Stiftstaden, herefter bliver gjennem Dom-Kapitlet at „omsende det fornödne Antal Exemplarer til Chefen for Ecclesiastik-Departementet og dets Expedition, Rigets Dom-Kapitel og Directionen for „Stockholm Stads Skolevæsen til videre Uddeling, „saa at hver Skole faaer eet Exemplar tilstillet.” I Danmark og, saavidt vides, i Norge er dette allerede skeet i flere Aar, ligeledes indenfor Rigets Grændser. Vi ønske da kun, at Uddelingen herefter ikke vil standse ved Rigsgrændsen, men ved Sproggrændsen.

Skoleefterretninger.

Juli 1848.

Iaar er Naturhistorie rykket op i 3die st. Cl. A, hvor derfor Latin og Mathematik have mistet hver 1 Time; næste Aar vil den blive optaget i 2den st. Cl. B. Derimod ere de naturhistoriske Timer i 6te Realcl. delte mellem Regning og Geographi, i hvilket sidste Fag der saa jevnlig er Leilighed til, forinden den naturhistoriske og siden den historiske Underviisning indtræder med særskilte Timer, at forberede disse ved mundtlig Fortælling og Beskrivelse.

För Juleferien blev der, som sædvanlig, holdt mundtlig og skriftlig Halvaars examen i de överste studerende og Real-Classer.

Da der i Foraaret af Skolens ældre Disciple blev yttret Önske om at öves i Vaabenbrug, för Nödstillfældes Skyld, forespurgte jeg mig hos de övrige Skolebestyrere med ældre Disciple (over 16 Aar), hvorvidt ogsaa disse maatte dele Önsket om slige Övelser, som da bedst kunde afholdes för Skolerne i Fælledsskab. Efterat der var truffen foreløbig Aftale og vi fra det Offentlige havde faaet Anviisning paa Vaaben og Underviisning, hvorved der vistest os al Forekommenhed, kom Övelserne istand henved Pintsen, ledede af Premierlieutenant v. Meyern, under Form af Jægerexercits, 1 Time daglig udenfor Skoletiden. Omtrent halvhundrede af Skolens Disciple have deeltaget.

Skoleunderviisningen har i Aarets Löb gaaet sin uforstyrrede Gang.

Statistiske Meddelelser.

Sidste Efteraar dimitteredes til Universitetet:

- 1) E. H. William Unsgaard, en Søn af Hr. Conferentsraad, Deputeret i Rentekammeret, Unsgaard her i Staden. Hovedch. *laudabilis*.
- 2) G. Adolph Exner, en Søn af Hr. Hoboist Exner, Dbm. Hovedch. *laudabilis*.
- 3) Christian C. A. Lange, en Søn af afg. Copiist Lange. Hovedch. *laudabilis*.
- 4) W. F. Theobald Otto, en Søn af Hr. Conditor D. Otto her i Staden. Hovedch. *laudabilis*.
- 5) Niels L. Carstensen, en Søn af Hr. Brygger Carstensen her i Staden. Hovedch. *laudabilis*.
- 6) Gotfred B. Rode, en Søn af Hr. Cancelliraad, Birkedommer Rode paa Vallö. Hovedch. *laudabilis*.
- 7) H. Harald Z. Bang, en Søn af afg. Farver Bang. Hovedch. *laudabilis*.
- 8) Alfred V. Meinert, en Søn af Hr. Grosserer, Raadmand Meinert her i Staden. Hovedch. *laudabilis*.
- 9) Peter A. Heise, en Søn af Hr. Cancelliraad Heise her i Staden. Hovedch. *laudabilis*.
- 10) Jonas C. Bindsböll, en Søn af Hr. Justitsraad, Amtsforvalter Bindsböll i Skanderborg. Hovedch. *laudabilis*.
- 11) Ludvig C. Möller, en Søn af Hr. Major Möller, Eier af Grynmöllen her i Staden. Hovedcharacter *laudabilis*.

Følgende ere i dette Skoleaar udgaaede af 1ste Realclasse.

- 1) Christian Möhl Krarup, Søn af afg. Dr. Krarup, Forstander for denne Skole. Erholdt ved forrige Aarsexamen Hovedcharacteren: Meget godt?
- 2) Johan H. Wiehe, Søn af Hr. Justitsraad Wiehe her i Staden. Erholdt ved forrige Aarsexamen Hovedch.: Meget godt?
- 3) Julius Heilbuth, Søn af Hr. Kjøbmand Heilbuth her i Staden. Erholdt ved forrige Aarsexamen Hovedch.: Meget godt?
- 4) Christian Brorson, en Søn af Hr. Brorson, Opsynsmand ved Brolægningssvæsenet her i Staden. Erholdt ved sidste Aarsexamen Hovedch.: Meget godt?
- 5) Johan Lange, Søn af Hr. Proprietær Lange til Rødkilde i Fyen. Erholdt ved forrige Aarsexamen Hovedch.: Godt.
- 6) Theodor L. H. Allesøe, Søn af Hr. Brygger Allesøe her i Staden. Erholdt ved sidste Aarsexamen Hovedch.: Godt.
- 7) Henrik Groot, Søn af Hr. Grosserer Groot her i Staden. Erholdt ved sidste Aarsexamen Hovedch.: Godt?
- 8) Christian Frederik Scherwin, Søn af afg. Propr. Scherwin. Erholdt ved sidste Aarsexamen Hovedch.: Temmelig godt ×
- 9) Hans F. T. Olsen, Søn af Hr. Brændeviinsbrænder Olsen her i Staden. Erholdt ved sidste Aarsexamen Hovedch.: Temmelig godt ×
- 10) August S. H. Bruus, Søn af Hr. Malermester Bruus her i Staden. Erholdt ved sidste Aarsexamen Hovedch.: Temmelig godt.

11) Frits Emil Graah, Sön af Hr. Gjestgiver Graah i Hirschholm. Erholdt ved sidste Aars-examen Hovedch.: Temmelig godt.

Uden at have tilbragt et heelt Skoleaar i 1ste Realclasse og altsaa uden at have underkastet sig nogen Aarsexamen der, udgik i Löbet af indeværende Skoleaar: 12) Frits Danielsen, 13) William Lund, 14) Carl Örritzlöw, 15) Julius Henningsen, og endelig, saa godt som umiddelbart för Examen, 16) og 17) Niels Hattinge og Frøderik V. E. Claussen.

Skolens Disciple ere iaar 315 (ifjor 294), nemlig 160 Studerende og 155 Realdisciple.

De ere fordeelte i följende 14 (16) Classer.

1ste studerende Classe A og B har 30 Disciple *)

2den	—	—	A α og β	— 30	— *)
—	—	—	B.....	— 22	—
3die	—	—	A.....	— 25	—
—	—	—	B.....	— 25	—
1ste Realclasse			— 5	—
2den	—		— 22	—
3die	—		A.....	— 25	—
—	—		B.....	— 24	— } **)
4de	—		A.....	— 20	—
—	—		B.....	— 19	— } ***)
5te	—		— 26	—
6te	—		— 25	—
Forberedelsesclassen			— 17	—

*) Snart adskilte, snart forenede.

**) Sideordnede, men fuldkommen adskilte. Af de ialt 49 Disciple læse de 28 Latin, de 21 Engelsk.

***) Sideordnede, men adskilte.

Lærefagenes nuværende Fordeling.

Studerende Classer.	I. a, b	II A α, β	II B	III A	III B	Timer ialt.
Latin	12	11	10	11	8	58
Græsk	5	5	5	5	..	27
Hebraisk	2	2	7
Dansk	2	2	2	2	3	13
Tydk.	1	2	2	2	2	10
Fransk	2	2	2	2	3	13
Religion og Bibelhistorie	3	2	2	3	3	16
Historie	3	3	3	2	3	18
Geographi	2	2	2	2	2	11
Mathematik og Regning	4	5	5	2	4	22
Naturhistorie	2	2	4
Musiklære	1	1
Tegning	1	1
Skrivning	1	1	2	4
Gymnastik og Svømning	2	2	2	6
	36	36	36	36	36	211

Realclasser.	1 R.	2 R.	3 R. a	3 R. b	4 R. a	4 R. b	5 R.	6 R.	Forb.	Timer ialt.
Dansk	3	3	4	4	8	8	10	10	10	60
Tydk.	4	4	5	5	4	4	4	3	..	33
Fransk	3	(3)	3	3	4	4	21
Engelsk	4	3	(3)	(3)	10
Religion og Bibelhistorie	2	2	2	2	3	3	3	3	..	20
Historie	2	2	3	3	10
Geographi	2	2	2	2	2	2	2	3	..	17
Mathematik og Regning	8	7	4	4	4	4	4	5	6	46
Naturhistorie	2	2	2	2	2	10
Naturlære	2	2	4
Musiklære og Sang	(1)	2	2	1	1	2	2	2	10
Tegning	2	2	(1)	(1)	2	2	2	3	..	16
Skrivning	3	3	2	2	4	4	5	5	6	34
Gymnastik og Svømning	1	2	2	2	2	2	2	2	2	13
Latin	(1)	(1)	4
	36	36	36	36	36	36	36	36	26	308

I omstaaende Liste over Lærefagenes Forde-
ling er Hovedsummen af Timerne i hvert Fag ikke
allevegne lig Summen af de for hver Classe anførte
Timer, da den tillige maa beregnes efter den meer
eller mindre adskilte Underviisning i de deelte Clas-
ser, for at det virkelige Timeantal kan blive angivet.

Skolens Lærere.

- M. Hammerich, Mag. art. og Cand theol., For-
stander for Skolen siden 12te Dec. 1842; Lærer
i Latin i næstøverste Classe 1831 og 33; un-
derviser överste studerende Classe i Dansk siden
August 1841 og i Latin siden Dec. 1842, överste
Realclasser i Dansk siden April 1844; har 9
Timer ugentlig.
- Hr. C. Svenningsen, Cand. phil., Inspecteur ved
Skolen siden 1ste August 1832, Lærer siden
Föoraaret 1824, underviser i Mathematik i 1ste
studerende, 2den A, 2den B og 3die A, i Latin
i 3die A; har 29 Timer ugentlig.
- Hr. I. F. Dreboldt, Cand. juris, Fuldmægtig i
Hof- og Stadsretten, Lærer siden August 1826,
underviser 15 Timer ugentlig begge 4de, 5te og
6te Realcl. i Tydsk.
- Hr. N. U. Krossing, Cand. phil., Cantor i Cita-
dellet, Lærer siden 1ste October 1828, under-
viser 29 Timer ugentlig 3 st. Cl. B, begge 3die
Realclasser, 4de a og 6te Realclasser i Dansk.
- Hr. O. C. Borch, Cand. phil., Lærer siden August
1830, underviser i Fransk gennem alle Classer
og har saaledes 33 Timer ugentlig.

- Hr. Leopold H. S. Jørgensen, Cand. phil., Lærer siden Marts 1832, underviser 20 Timer ugentlig begge fjerde Realclasser i Naturhistorie og Geographi, samt 5te Realclasse i Dansk og Naturhistorie.
- Hr. N. P. Reith, Cand. phil., Lærer siden 1833, deltager i Inspectionen siden Febr. 1843, underviser 30 Timer ugentlig 3die st. Cl. A og 2den Realclasse i Dansk, og 1ste og 2den Realclasse i Mathematik og Naturlære, samt 3die st. Cl. B og 3die Realcl. a og b i Regning.
- Hr. C. F. Funch, Cand. phil., Lærer siden Mai 1834, underviser 2den B og 3die B i Latin samt 1ste Realclasse i Skrivning, 21 Timer ugentlig.
- Hr. H. P. Raasch, Handelsbogholder, Lærer siden Novbr. 1834, underviser 18 Timer ugentlig 1ste, 2den, begge 4de og 5te Realcl. i Regning.
- Hr. Fredr. D. Jørgensen, Cand. theol., Lærer siden Mai 1835, underviser 24 Timer ugentlig de tre nederste studerende Classer og Realclasserne fra 2den til 5te i Skrivning.
- Hr. R. Th. Fenger, Cand. theol., Lærer siden Januar 1840, underviser 11 Timer ugentlig 3die st. A og 3die st. B, 1ste og 2den Realcl. i Religion, samt begge 4de Realclasser i Sang.
- Hr. Hans P. L. Petersen, Cand. theol., Lærer siden August 1840, underviser 28 Timer ugentlig gennem alle studerende Classer og Realclasserne, indtil 4de, i Tydsk.
- Hr. F. Breinholm, Cand. theol., Lærer siden August 1841, underviser 7 Timer ugentlig begge 3die og 4de Realclasse a i Religion.

- Hr. Vilh. Lund, Cand. phil., Lærer siden August 1841, underviser 33 Timer ugentlig 4de Realclassen b, 5te og 6te Realclassen i Tegning, de to sidste ogsaa i Geographi, 6te og Forberedelsesclassen i Skrivning og den sidste tillige i Dansk.
- Hr. G. R. Hoffmann, Architect og Kobberstikker, Lærer siden Marts 1842, underviser 3die studerende Cl. B og 1ste, 2den, begge 3die samt 4de Realclassen a i Tegning; har ugentlig 10 Timer.
- Hr. C. Berg, philol. cand., Lærer siden October 1842, underviser 12 Timer ugentlig 1ste studerende Classe A og B samt 2den A β i Græsk.
- Hr. I. Mygdal, Cand. theol., Lærersiden Febr. 1843, underviser 1ste studerende Classes yngste og ældste Afdeling og 2den studerende Classe A α og β 7 Timer ugentlig i Hebraisk.
- Hr. Rudolf Möller, philol. stud., Lærer siden April 1843, underviser første studerende Classe 12 Timer ugentlig i Latin.
- Hr. C. C. Brix, Cand. theol., Lærer siden August 1843, underviser 15 Timer ugentlig de 2 överste studerende Classer i Historie og Geographi.
- Hr. L. Gude, Cand. theol., Lærer siden Juni 1844, underviser 4 Timer ugentlig överste studerende Classe i Religion.
- Hr. Emil Erslev, Cand. phil., Lærer siden August 1844, underviser de höiere Classer i fleerstemmig Sang to Timer ugentlig efter Skoletiden, og 3die studerende Cl. B, 2den Realcl. og begge 3die Realclasserne 5 Timer ugentlig i Musiklære.

- Hr. Carl Tolstrup, Cand. theol., Lærer siden Febr. 1845, underviser 2den Cl. A og 2den Cl. B 12 Timer ugentlig i Dansk og Religion.
- Hr. I. N. G. Forchhammer, philol. stud., Lærer siden August 1845, underviser 20 Timer ugentlig 2den A α og β i Latin, samt 2den A α i Græsk.
- Hr. Theod. Dall, Cand. juris, Lærer siden August 1846, underviser 6te Realclassen og Forberedelsesclassen 11 Timer ugentlig i Regning.
- Hr. I. H. Spur, Cand. theol., Lærer siden August 1846, underviser 4de Realclassen b, 5te og 6te Realclassen 9 Timer ugentlig i Religion og Bibelhistorie.
- Hr. H. E. Söeborg, Stud. theol., Lærer siden August 1846, Bibliothekar ved Skolens Bibliothek, underviser 8 Timer ugentlig 4de Realclassen a i Dansk.
- Hr. C. M. Gorm, Cand. theol., Lærer siden Mai 1847, underviser i 3die st. Cl. A i Græsk, i 2den studerende Classe B, 3die A og 3die B, 1ste og 2den Realclassen i Historie og Geographi, samt begge tredie Realclasser i Historie. Har 33 Timer ugentlig. Som Vicarier for Hr. Gorm, efter at han havde bestemt sig til at drage med i Krigen, fungerede senest paa Aaret Hr. Cand. phil. C. Plesner i alle Timer undtagen de græske, som overdroges Hr. philol. stud. Just Nielsen.
- Hr. Christ. Andersen, philol. stud., Lærer fra August 1847, læser 9 Timer ugentlig Græsk i 2den stud. Cl. B og Latin i 3die Realclassen.
- Hr. Chr. Bull, Cand. phil., Lærer fra Aug. 1847,

underviser i 4 ugentlige Timer 5te, 6te Real-
classse og Forberedelsesclassen i Sang.

Hr. C. E. Kiellerup, Cand. phil., underviser siden
Novbr. 1847 de tvende nederste studerende
Classer og begge tredie Realclasser i Natur-
historie, 8 Timer ugentlig.

Hr. V. Jork, Stud. juris, er fra Januar 1848 Lærer
i Engelsk og har 10 ugentlige Timer.

Hr. K. H. Schow, Cand. phil., har fra April 1848
4 ugentlige Timer Geographi i de to 3die
Realclasser.

Underviisning i Gymnastik og Svømning, der af
Skoletiden optager 19 Timer om Ugen, medde-
les af Hr. Scheer. Siden denne drog i
Krigen, har Hr. Gymnastiklærer Saande været
hans Vicarius.

Underviisning i Dands er i Vintermaanederne med-
deelt af Hr. Krigsassessor Berg, Lærer ved
Landcadet-Academiet, i to Aftentimer om Ugen.

Af Hovedexamen afholdes, som Schema udviser,
den skriftlige Deel fra 11te til 13de Juli, den mundt-
lige Deel fra 17de til 20de Juli. Til at overvære
den mundtlige Examen indbydes Enhver, der har
Interesse for Skolen.

Lister over Udfaldet vil være fremlagt fra 1ste
August.

Nye Disciple prøves (Kl. 10) Løverdags 15de
Juli, Fredags 21de Juli, Mandags 14de August, helst
en af de to førstnævnte Dage.

Tirsdagen den 15de August Kl. 8 begynder Un-
derviisningen i det nye Skoleaar.

Næste Aar bruges følgende Lærebøger.

Forberedelsesclassen.

Hjorts danske Börneven (4de Udg.).

6te Realclassen.

Hjorts d. Börneven (4de Udg.). Krossings poet. Læseb. 1ste Deel. Sammes Opgaver til Övelse i Stiil (2den Udg.). Hallagers tyske Læsebog fra 1840. Balslevs Bibelhistorie. Hagens hist. Psalmer. G. A. Müllers Begyndelsesgrunde i Geogr. Et Atlas.

5te Realclassen.

Hjorts d. Börneven (3die Udg.). Krossings poet. Læseb. 1ste Deel. Sammes Opgaver til Övelse i Stiil (2den Udg.). Hallagers tyske Læsebog fra 1840. Luthers lille Katechismus. Balslevs Bibelhistorie. Hagens hist. Psalmer. G. A. Müllers Begyndelsesgrunde i Geogr. Et Atlas. Krarup-Hansens Skildringer af Pattedyr. Fr. Jörgensens Forskrifter (til Hjemmeskrivning).

4de Realclassen.

Oehlschlägers nord. Oldsagn. Krossings poet. Læseb. 1ste Deel. Sammes Opgaver til Övelse i Stiil (2den Udg.). Hallagers tyske Læsebog fra 1840. Borrings Manuel de langue française (4de Udg.). Balslevs Bibelhist. Balles Lærebog. G. A. Müllers Begyndelsesgrunde i Geogr. Et Atlas. Ströms naturh. Læsebog 1—4de Hefte.

3die Realclassen.

Funchs danske Læsebog. Krossings Schema til dansk Grammatik (4de Udg.). Rungs tyske Læsebog for Begyndere (3die Udg.). Materialier af Jürs og Rung. Hjorts større tyske Grammatik. Borrings Manuel de langue française. Abrahams fr. Grammatik

(1845). Balslevs Bibelhistorie. Balles Lærebog. Det Nye Testament. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder (Udg. 1843). Et Atlas over den gamle Verden. Munthes Geogr. ved Velschow (nyeste Udg.). Et Atlas. Krøyers mindre Naturhist. Erslevs Haandbog i Sangunderv.

Anm. For de til Studering bestemte Disciple: Madvigs lat. Formlære og Latinsk Læsebog for de første Begyndere. — For de Øvrige: Mariboës Stories of Englands history og Sammes engelske Formlære (1844).

2den Realclasse.

Krossings poet. Læseb. 2den Deel. Hjorts t. Læsebog, pros. Deel. Hjorts t. Gram. V. Bjerrings Samling af lette franske Læsestykker (med Overs.). Abrahams fr. Gram. Rosings engelske Læsestykker. Mariboës engelske Formlære. Balslevs Bibelhistorie. Balles Lærebog. Det Nye Testament. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder. Munthes Geogr. ved Velschow (nyeste Udg.). Et Atlas. Panums Naturlære. Svenningsens Geometri.

1ste Realclasse.

Schillers Willh. Tell. Hjorts tyske Læseb. pros. Deel. Sammes t. Gram. Lamartine voyage en orient (ved Öhrlander, Stockh. 1847). Abrahams fr. Gram. Headley's Gleanings. Mariboës eng. Formlære. Balslevs Bibelhist. Balles Lærebog. Det Nye Testament. Allens mindre Danmarkshistorie. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder. Munthes Geogr. ved Velschow. Et Atlas. Panums Naturlære. Svenningsens Geometri. Bergs Arithmetik (nyeste Udg.).

III. studerende Classe B.

Madvigs lat. Formlære. Borgens lat. Læsebog. Krossings poet. Læsebog, 2den Deel. Rungs t. Læseb. for Begyndere. Hjorts t. Gram. V. Bjerrings Sam-

ling af lette franske Læsestykker (med Overs.). Abrahams fr. Gram. Herslebs større Bibelh. Balles Læreb. Det Nye Testament. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder (1843). Munthes Geogr. ved Velschow (nyeste Udg.). Et Atlas. Drejers og Bramsens mindre Naturhist.

III. studerende Classe A.

Madvigs lat. Sproglære (2den Udg.). Cornelius Nepos. C. Bergs Schema til den græske Formlære. Sammes græske Læsebog. Barfods poet. Læseb. Rungs t. Læsebog for Begyndere. Hjorts t. Gram. Borrings Læseb. for Mellemcl. (3die Udg.). Abrahams fr. Gram. Herslebs større Bibelh. Balles Lærebog. Luthers lille Katechismus. Det Nye Testament. Bohrs Gammelhist. Et Atlas over den gamle Verden. Munthes Geogr. ved Velschow. Et Atlas. Drejers og Bramsens mindre Naturhist. Oppermanns Geometri.

II. studerende Classe B.

Madvigs lat. Sprogl. Ciceros Taler (Madvigs 2den Udg.). Cæsar om den galliske Krig. Tregders græske Formlære. Bergs gr. Læsebog for 2det Aar. Deutsches Lesebuch v. Jürs u. Rung. Hjorts t. Gram. Ideler u. Nolte Handbuch d. fr. Sprache u. Litt., pros. Th. Abrahams fr. Gram (1845). Herslebs større Bibelhist. Det Nye Testament. Kofods Udtog. Allens mindre Danmarkshistorie. Munthes Geogr. v. Velschow. Et Atlas. Et Atlas over den gamle Verden. Drejers og Bramsens mindre Naturhist. Oppermanns Geometri.

II. studerende Classe A.

Madvigs lat. Sprogl. Ciceros Taler (Madvigs 2den Udg.). Sallusts Jugurtha (Bojesens Udg.). Livius 2den Pentade. Terents' Andria (Elberlings Udg.).

Bojesens rom. Antiq. (2den Udg.). Moritz's Gudelære. Tregders gr. Gram. Madvigs gr. Ordföiningsl. Bergs Opgaver fra Dansk til Græsk. Sammes Exempel-samling til gr. Syntax. Xenophons gr. Historie. Bergs Nogle Stykker af Iliaden og Odysseen. Genesis (Rauchs Udg.). Whittes hebr. Sproglære. Sammes Analyse til Genesis. Schillers Wilh. Tell. Deutsches Lesebuch v. Jürs u. Rung. Hjorts t. Gram. Ideler u. Nolte Handb. d. fr. Sprache und Litt., pros. Th. Borrings fr. Gram. Herslebs större Bibelhist. Det Nye Testament. Allens mindre Danmarkshistorie. Kofods Udtog. Munthes Geogr. ved Velschow. Et Atlas. Atlas over den gl. Verden. Oppermanns Geometri. Jürgensens Arithmetik (2den Udg.).

I. studerende Classe.

Madvigs lat. Sprogl. Ciceros tusculanske Under-søgelse. Plauti Trinummus (ed. Lindemann). Horats (helst i en Udg. med Anm.). Virgils Æneide (Igl.). Qvintilians 10de Bog. Livius 5te Pentade. Bojesens rom. Antiq. (2den Udg.). Tregders gr. Gram. Madvigs gr. Ordföiningslære. Bergs Opgaver. Herodot (Bekkers Udg.). Bergs Udvalg af græske Taler. Genesis. Whittes hebraiske Sproglære. Sammes Analyse til Genesis. Hjorts t. Læseb. 2det Bind. Sammes t. Gram. Hermann u. Büchner Handb. d. fr. Spr. pros. Th. Borrings eller Deichmanns fr. Gram. Herslebs större Bibelhistorie. Det Nye Testament paa Græsk og Dansk. Allens mindre Danmarkshist. Estrups Verdenshist. Munthes Geogr. v. Velschow. Et Atlas. Atlas over den gl. Verden. Oppermanns Geometri. Jürgensens Arithmetik (2den Udg.).
